

Agenda 2030

en likvärdig start i livet

Nationell familjecentralskonferens
16 - 17 maj 2022, Malmö Live

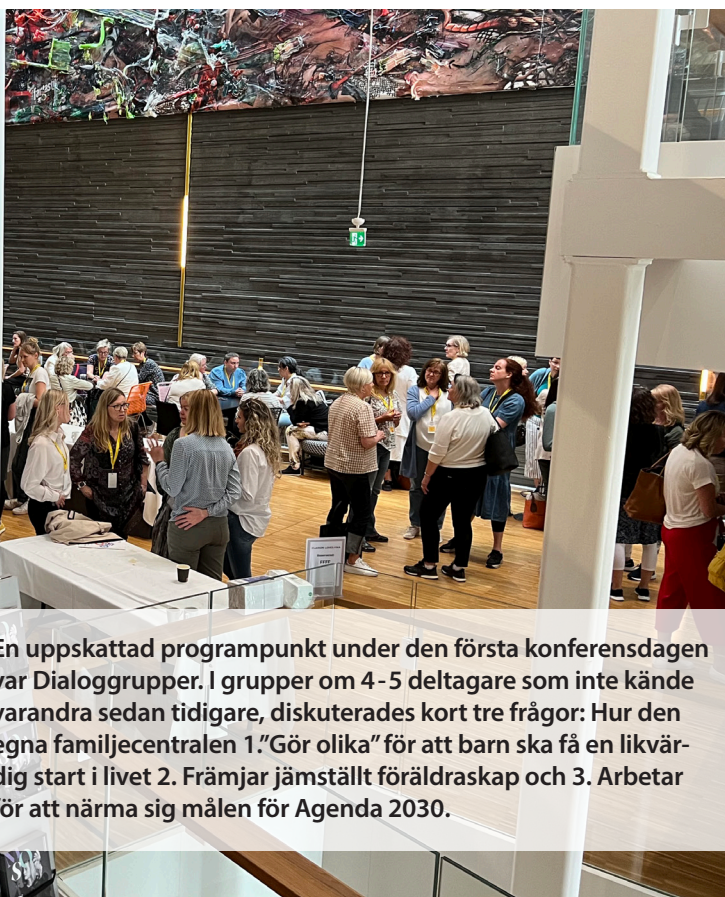
FÖRENINGEN FÖR
FAMILJECENTRALERS
FRÄMJANDE

Henrik Wallnäs, bibliotekarie och barnboks författare, införde de båda konferensdagarna genom att finstämt läsa sina böcker, *Vi bygger en stad* samt den August-nominerade *Åka buss*.

Sångerskan och pianisten Claudia Campagnol med medmusiker underhåll på måndagskvällen.

En uppskattad programpunkt under den första konferensdagen var Dialoggrupper. I grupper om 4-5 deltagare som inte kände varandra sedan tidigare, diskuterades kort tre frågor: Hur den egna familjecentralen 1. "Gör olika" för att barn ska få en likvärdig start i livet 2. Främjar jämställt föräldraskap och 3. Arbetar för att närma sig målen för Agenda 2030.

Innehåll

Välkommen till årets konferens	5
---	---

Föreläsningar plenisalen

Vad är Agenda 2030, hur berör det mig? <i>Gabriel Wikström</i>	7
--	---

Barnrättsfrågor i praktiken för social hållbarhet <i>Nicholas Lunabba</i>	9
---	---

Varför är det självklara så svårt att förstå? <i>Jeanette Ohlsson Carlborg</i>	12
--	----

Jämställt föräldraskap – en utmaning för alla! <i>Jens Karlberg</i>	16
---	----

Föräldraskap i främmande land – kulturtolkar visar vägen <i>Vibeke Bing</i>	19
---	----

Föräldraskapsstöd – en grund för en jämlik start i livet <i>Madelene Larsson, Maria H Andersson</i>	21
---	----

Lyckas på jobbet och ha familj med hälsan i behåll? <i>Therese Albrechtson</i>	24
--	----

”Platserna som kan vara räddningen för småbarnsföräldrar” <i>Marika Rasmussons Krönika i SvD 11 maj 2022</i>	26
--	----

Valbara föreläsningar

Barns rätt till en jämlik (mun)hälsa – tillsammans gör vi skillnad! <i>Ida Brännemo</i>	28
---	----

Hedersrelaterad problematik i förskolan <i>Hanna Cinthio, Anna Harborg</i>	29
--	----

Goda uppväxtvillkor för alla barn är en angelägenhet för hela samhället <i>Ida Rosengren, Erika Hjelm</i>	30
---	----

Samspelets betydelse för barnets utvecklingsmöjligheter <i>Stina Balldin</i>	31
--	----

Tidiga och samordnade insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck <i>Josefine Liljequist, Nadja Sjölin, Johanna Olander</i>	33
--	----

Hur stödjer vi språkutvecklingen hos flerspråkiga barn? <i>Eva-Kristina Salameh</i>	34
---	----

Bästa möjliga start i livet – Backa barnet <i>Caroline Ekstrand, Linda Waldner</i>	36
--	----

Uppföljning och utvärdering familjecentral <i>Anders Trumberg, Marie Cesares Olsson</i>	38
---	----

Avslutning	40
-------------------------	----

”Äntligen! Varmt välkomna till 2022 års FFFF-konferens”

Åsa Westergren (tidigare Pettersson), ordförande FFFF.

Åsa berättade att denna konferens har varit extra efterlängtd. Den började planeras redan 2019, fick skjutas upp 2020 på grund av pandemin, görs digital 2021 och nu, med ett nytt program, kan den äntligen bli av här på Malmö Live. Arbetsgruppen i Malmö har gjort ett enastående arbete, berömde Åsa.

FFFFs årliga konferenser är stora och viktiga på området. I år är 1300 deltagare samlade här från hela landet och det betyder fantastiska möjligheter att lära av varandra och att knyta nya sociala band. Nätverkande är minst lika viktigt som den kunskap föreläsningarna kan ge, konstaterade hon.

Årets konferens tar avstamp i de globala målen för ett hållbart samhälle. Hur kan vi med hjälp av artiklarna i Agenda 2030 ge barn en god start i livet? Några aktuella mål är bland andra: **1. Ingen fattigdom, 2. Ingen hunger, 3. Hälsa och välbefinnande, 4. God utbildning för alla och 5. Jämställdhet.**

Familjecentralen har fått ett utökat uppdrag. Precis som tidigare grundar det sig i att främja trygga uppväxtvillkor för barn genom att sprida kunskap till och stödja blivande föräldrar, föräldrar och andra viktiga vuxna runt barnet. Hur verksamheten ser ut och planeras ska precis som tidigare formas utifrån barnfamiljernas behov och önskemål och handlar om att utifrån FN:s konvention för barnets rättigheter, familjens livssituation och genom samarbete, samordning och samverkan främja en god hälsa hos barn och föräldrar. De tidigare sex punkterna har blivit 12. Läs mer på FFFFs hemsida.

Åsa berättade också att föreningen tagit fram dokumentet *Nationell vägledning Familjecentral – Samverkan för barns bästa!* som alla konferensdeltagare fått ett exemplar av. Vägledningen, som samlat och uppdaterat kunskapen om familjecentraler, kommer närmast att skickas till beslutsfattare, verksamhetsutvecklare och samordnare som har uppdrag att stödja, leda och driva utvecklingen av familjecentraler med långsiktighet och kvalitet.

Åsa påminde slutligen om FFFFs årsmöte senare på eftermiddagen samt berättade att föreningen fick Stiftelsen Allmänna Barnhusets Stora Pris 2021. Priset delas årligen ut till personer eller verksamheter som genom banbrytande insatser främjat barns och ungdomars förhållanden i Sverige. 2021 var priset speciellt kopplat till temat *Varje barns rätt till bästa uppnåeliga hälsa*. Prissumman på 150 000 kr kommer bland annat gå till utveckling av professionen samt att utveckla samordnarfunktionen på familjecentralerna.

”Vi hoppas på fantastiska dagar. Varmt välkomna!”

”Den bästa vården är den som inte behövs”

Birte Sandberg, ordförande Primärvårdsnämnden samt ledamot av Hälso- och sjukvårdsnämnden, Region Skåne.

Hjärtligt välkomna till Malmö och till Skåne som är som allra vackrast just nu med sina gula rapsfält, hälsade Birte. Den bästa vården sägs vara den som inte behövs, där ohälsan kan förebyggas. Därför är familjecentralen en så viktig arena. Ni som arbetar utifrån individen för barnets och familjens bästa och i samverkan mellan yrkesprofessioner och mellan kommun och region, gör ett fantastiskt jobb.

Skåne arbetar med målet att ha minst en familjecentral i varje kommun. Det finns idag 38 ackrediterade familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter där minst BVC och öppen förskola ingår, men det ser fortfarande olika ut i de 33 kommunerna, sade Birte. Vissa kommuner har flera familjecentraler medan andra fortfarande saknar.

Sedan 2018 har Regionen intensifierat arbetet för att starta upp familjecentralsverksamhet i regionen. Även om pandemin gjorde att det tappades fart, finns det idag en samstämmig politisk vilja i Primärvårdsnämnden där alla vill ha fler familjecentraler. Det är enkelt, familjecentraler behövs om vi ska kunna arbeta förebyggande!

”Det primära måste vara att bygga en stad för alla människor”

Katrin Stjernfeldt Jammeh, ordförande Kommunstyrelsen, Malmö Stad.

Katrin berättade att det veckan innan hade hållits en stor konferens i dessa lokaler för ett globalt nätverk med 2700 städer där Malmö ingår. Fokus för den konferensen var vikten av social hållbarhet för att kunna nå ett hållbart samhälle. Det primära måste vara att bygga en stad för alla människor, sade hon. Vi kommer aldrig att nå hela vägen om vi inte involverar människorna. Det arbetar Malmö Stad för.

I det arbetet är det fantastiska engagemanget som finns i civilsamhället, i föreningar och organisationer, oerhört viktigt. Familjecentralerna är en av dessa verksamheter som verkligen gör skillnad, påpekade Katrin, inte minst för att bygga tillit. Familjecentralernas verksamhet finns organiserat för familjer och barn. Förutom att förebygga ohälsa spelar familjecentralerna också en viktig roll för att väcka intresse för förskolan hos familjer som annars inte hade valt att låta sina barn ta del av den.

Njut av konferensen och utnyttja tiden väl, rådde Katrin avslutningsvis!

Moderator

Fantastisk moderator för de två konferensdagarna, var **Malin Skreding Hallgren**. Till vardags arbetar hon med verksamhetsutveckling inom social hållbarhet, i Region Jönköpings län. Dock bördig från Malmö, lät hon hälsa.

FFFs styrelse efter årsmötet

Fr vänster: Nina Alakulju, Martina Larsson, Ulrika Heimer, Marika Jannerfjord, Maria Kruse, Linda Berntsson, Åsa Westergren, Anna-Maria Troedsson och Marie Cesares Olsson.

Föreläsargåvorna kom från kvinnokooperativet Yalla Trappan. www.yallatrappan.com

Vad är Agenda 2030?

Gabriel Wikström, nationell samordnare för Agenda 2030. Tidigare minister med ansvar för folkhälso-, sjukvårds- och idrottsfrågor.

Gabriel, som var uppkopplad via länk, har ett regeringsuppdrag att under åren 2020–2024 implementera Agenda 2030 i Sverige. Det handlar till stor del om att involvera andra på samhällets alla nivåer.

Vad är Agenda 2030?

Ganska många känner till att Agenda 2030 är ett FN-projekt om miljö och klimat och det är riktigt men det är inte bara det. Den handlar om att bygga en hållbar värld där nästan alla länder kommit överens om att arbeta för att nå 17 mål och 169 delmål. Om dessa förverkligas, innebär det en enorm progressiv utveckling. Agendan antogs 2015 och ska vara uppfyllt 2030.

Sverige ligger generellt bra till. Vi har arbetat med hållbarhetsfrågor under jämförelsevis lång tid vi har haft möjlighet att tidigt uppmärksamma klimathotet och har haft råd att arbeta med det.

Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser (tillfredsställer) dagens behov utan att äventyra (förhindra) kommande generationers möjligheter att förverkliga sina behov. Man talar om tre dimensioner; miljömässig-, social- och ekonomisk hållbarhet.

Länge har ekonomisk hållbarhet varit prioriterad i hållbarhetsarbetet. Nu finns en förståelse för att alla tre dimensioner; miljömässig-, social- och ekonomisk hållbarhet, är lika viktiga. Klimathotet är det största men om vi inte tar hänsyn till de liv människor lever, vänder dessa sig bort. Det är helt väsentligt att ha ett brett perspektiv på hållbarhet.

Att bygga hållbarhet

Gabriel pekade ut tre nyckelbegrepp för att kunna bygga hållbarhet.

- 1. Långsiktighet** – pandemin visade stora brister i beredskapslagren och kriget i Ukraina pekar på behoven av att återuppbygga ett nedrustat totalförsvär.
- 2. Helhetssyn** – viktigt att inte bara se samhällsaspekter och problem endimensionellt utan räkna in hela kom-

plexiteten. Till exempel vikten av att se individens hela situation inom sjukvården, inte bara sjukdomen.

3. Samverkan – helt avgörande för att kunna hantera de komplexa utmaningar samhället står inför. Olika perspektiv och förmågor behöver tas till vara. Samverkan är fullt möjlig, påpekade Gabriel, givet att rätt förutsättningar för den ges.

Familjecentraler är, menade han, definitionen av samverkan och helhetssyn.

”Familjecentralen bör göras till norm i samhället som system för förebyggande och hälsofrämjande verksamhet.”

Han påpekade att vi har evidensbaserad kunskap om betydelsen av att göra insatser tidigt, det finns metoder för samverkan och vi har myndigheter som arbetar med denna kunskap nationellt, ändå når vi inte ända fram. Börja med verksamheter för barn och unga. Det sparar både ekonomiska resurser och mänskligt lidande. Familjecentralerna är en grund för detta.

En viktig del i familjecentralen är BVC, eller kanske snarare kan familjecentralerna sägas vara en vidareutveckling av BVC-tanken, en för Sverige unik verksamhet som byggdes upp genom en nationell satsning till en väldigt väl fungerande verksamhet. Det är just en sådan nationell satsning som Gabriel Wickström menade behövs för att lyckas förankra ett strukturerat förebyggande och hälsofrämjande arbete. Gabriel Wickström hoppas och tror att vägen håller på att leda dit.

Han pekade på två spännande initiativ som tagits:

- Utredningen, *Kommuner mot brott* (SOU 2021:49) föreslår ny lag för brottsförebyggande arbete i kommuner. Utredningen föreslår bland annat att kommunerna ska kartlägga brottsligheten i sina områden och ta ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet och göra detta arbete obligatoriskt. Lagen föreslås träda i kraft 1 januari 2023.
- Utredningen, *Börja med barnen!* En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34) föreslår insatser som ska bidra till en mer likvärdig vård. Den innefattar förebyggande och hälsofrämjande insatser för barn och unga i hela landet. I uppdraget har även ingått att främja utvecklingen av en sammanhållen god och nära vård för barn och unga med bland annat psykisk ohälsa.

Detta är exempel på steg som behöver tas för att kunna bygga ett hållbart samhälle där människor mår bra och är starka.

Gabriel Wickström avslutade sin uppskattade föreläsning med att påpeka att vi behöver ta framlidna Hans Rosling på orden:

”Börja med att investera i förebyggande socialt hälso- och sjukvårdsvårdsarbete, ge kommuner förmågor att arbeta förebyggande, då följer den ekonomiska utvecklingen.”

Agenda 2030 med alla 17 delmål håller på att implementeras i Sverige.

Barnrättsfrågor i praktiken för social hållbarhet

Nicolas Lunabba, verksamhetsansvarig Helamalmö.

Helamalmö, där Nicolas Lunabba är verksamhetsansvarig, arbetar med att skapa bättre levnadsförhållanden för människor i utsatta områden med fokus på barn och unga. Organisationen, som är en av Sveriges största baserad i socioekonomiskt utsatta områden, arbetar med lösningar för social hållbarhet. Bland annat innebar Helamalmö verksamhet i stadsdelen Nydala i Malmö att den upplevda tryggheten bland lokalbefolkningen ökade med nästan åtta procent, bara under det första året.

Organisationen Helamalmö startade år 2004 som ett socialt projekt av basketlaget Malbas. Basketlaget erbjuder träningar efter skoltid för barn och unga i utsatta områden. Behoven var stora och aktiviteterna utökades succesivt.

Idag är Näramalmö sedan många år en fristående organisation med cirka 250 medarbetare och cirka 4 500 aktivt deltagande barn och unga varje år. Organisationen arrangerar 20-30 olika typer av event varje år som lockar omkring 250 000 besökare.

Organisationen arbetar för att motverka orättvisa konsekvenser. Det sker både genom direkta, praktiska, insatser för barn och unga och genom opinionsbildning.

- Helamalmö arbetar mot följande mål inom Agenda 2030:**
- Mål 1. Ingen fattigdom
 - Mål 2. Ingen hunger
 - Mål 3. God hälsa och välbefinnande
 - Mål 4. God utbildning för alla
 - Mål 5. Jämställdhet
 - Mål 10. Minskad ojämlikhet
 - Mål 11. Hållbara städer och samhällen
 - Mål 16. Fredliga och inkluderande samhällen
 - Mål 17. Genomförande och globalt partnerskap

Om Nicolas

Hade ett mycket uppskattat sommarprat i P1 2021. Lyssna på det om ni inte redan gjort det.

Har fått många fina utmärkelser för sitt arbete, bland annat; svenska Martin Luther King – priset 2022, IM (Individuell människohjälp) 2021 samt Anders Carlbergs minnespris – Årets påverkare 2021.

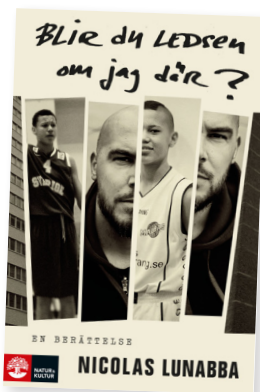
Nicolas som själv växt upp i ett tufft område, hittade sitt element i basketen. Han spelade i Malbas när basketklubben startade sitt sociala projekt med basketträningar efter skoltid för barn och unga i utsatta områden. Han började jobba som tränare i projektet, mest för att tjäna lite pengar, men märkte snart att det behövde göras mer. Många av barnen kom hungriga till träningen eller saknade skor. Från att ha varit ett lite halvhjärtat engagemang från Nicolas sida insåg han, berättade han, att det var precis detta arbete han ville ägna sig åt.

De tidiga åren gav lärdomar:

1. Han vill verka med hjälp av ett lokalt och socialt ledarskap, d v s arbeta inkluderande och relationsfrämjande samt engagera sig känslomässigt.
2. Han vill ha ett kritiskt, strukturellt perspektiv på varför det ser ut som det gör.
3. Han inser att engagemanget också kommer att innebära förluster.

Ett väldigt känslomässigt engagemang, var något han fick med Elijah som var en liten grabb på åtta år när de först träffades, som började spela basket på alla träningar han fick tillgång till och som till och med senare bodde hemma hos Nicolas under ett par år. Som 15-åring kom Elijah med i ungdomslandslaget och blev strax efter erbjuden ett basketstipendium för att plugga och spela basket på high school i USA. Han flyttade och fortsatte på college. Sedan blev det proffskarriär och landslagsspel på seniornivå för Sverige.

Parallellt med Elijahs positiva utveckling gick det sämre för hans två kompisar som liksom Elijah hängde med Nicolas och basketen som små. Det är tungt, berättade Nicolas, att inte kunna räcka till fullt ut för alla. Detta handlade en stor del av hans sommarprat om och det har nu också resulterat i en bok som kommer ut på Nordstedts förlag i augusti 2022, avslöjade Nicolas. Den heter *Blir du ledsen om jag dör?*

Människors mest grundläggande behov behöver vara tillgodosedda och människor behöver känna att de kan påverka sina liv och sin närmiljö, för att nå en personlig utveckling och möjlighet att uppnå sin fulla potential, dvs nå de två högsta nivåerna i Maslows behovstrappa. Elijah nådde dit tack vare sin egen kraft och det stöd han fick.

Nicolas påpekade att vi i Sverige har ett "medelklass-perspektiv" på barns och ungas behov som gör att samhället generellt är organiserat som om människors grundläggande behov; de grundläggande fysiologiska behoven samt behoven av trygghet och gemenskap/kärlek, redan är uppfyllda. Men det gäller långt ifrån alla. Många barn och unga

får inte ens de grundläggande fysiologiska behoven täckta och absolut inte behoven av trygghet och gemenskap/kärlek. I Malmö lever nästan vart fjärde barn i fattigdom. Den siffran är bland de allra högsta i Sverige. Malmö toppar dessutom statistiken som Sveriges mest ojämlika storstad, i bemärkelsen den minst integrerade. Det innebär att det finns stora orättvisor att jämna ut.

Han exemplifierade med att ge perspektiv på "trygghet" och hur det skiljer sig åt på så väl individuell som bostadsområdesnivå. En trygg ungdom har tillgång till familjen, kompisar, det offentliga rummet, laget, skolan, mor- och farföräldrar, etc. För en otrygg ungdom kan "gänget" vara den enda källan till samhörighet och gemenskap.

Nydalamodellen

Helamalmö är en behovsdriven organisation som tror på människors inneboende kraft och att människor tillsammans kan förändra världen. Den så kallade Nydalamodellen är ett exempel på hur Helamalmö kunnat bidra med omfattande positiv förändring i stor skala.

Genom att etablera en "social infrastruktur" i stadsdelen Nydala i Malmö, ökade den upplevda tryggheten i området med nästan åtta procent på bara ett år, vilket var den överlägset högsta ökningen i samtliga av det kommunala fastighetsbolaget MKB:s områden i Malmö.

Arbetet i Nydala började med en kartläggning av vilka behov och egna krafter de boende hade. Cirka 60 behov identifierades. Hälften av dem kunde Näramalmö arbeta med själva tillsammans med de boende, hälften behövde ske i samverkan med andra aktörer i samhället (företag, myndigheter, föreningar) för att kunna förverkligas. Därefter gjordes en kartläggning över vilka aktörer som behövde kontaktas för att etablera samarbete med. Målgruppen för satsningen var barn/unga, föräldrar samt pensionärer.

Med det på plats började man bygga upp olika mötesplatser och verksamheter. Allt arbete följer, betonade Nicolas, aktuell forskning kring sociala frågor och social mobilisering samt hur vi, som samhälle, bör arbeta för att uppnå social hållbarhet. Verksamheterna utgår från ett rättighetsperspektiv: alla människor har rätt till likvärdiga förutsättningar och livsvillkor, och det är samhällets uppgift att skapa dessa för att individen ska kunna leva ett gott och värdigt liv.

Det övergripande förhållningssättet har som mål att bidra till förändring som minskar konsekvenser av ojämlika levnadsvillkor, segregation och fattigdom. Alla verksamheter som idag finns spridda i över sju av stadens tio stadsdelar korrelerar och samspelar. Med andra ord, förtydligade Nicolas: Att öppna mötesplatser, servera gratis måltider, tillhandahålla gratis mensskydd, starta relevanta utbildningar, ordna läs- och skrivfrämjande projekt, basket-, fotboll- och dansträningar, att finnas tillhands

när kriser inträffar, hänger samman med bekämpandet av den öppna droghandeln och annan kriminalitet som sker i området. I stället för att få bort de unga män som ägnar sig åt misshandel, rån och droghandel, inkluderas de i verksamheterna på olika sätt.

Nicolas visade en bild från ett välbesökt rum med glada personer i olika åldrar som äter frukost tillsammans. Varje vardag serveras tre gratis mål mat, totalt mellan 4 000-5 000 måltider per månad: Frukosten är öppen för alla åldrar medan mellanmålet och kvällsmålet vänder sig till barn

och unga i åldrarna 10-19 år. Det är välbesökta, sociala och trevliga mötesplatser. Måltiderna skär ner utgifterna för en barnfamilj med cirka 4 000 kr per månad.

Han avslutade sin föreläsning med att visa en bild från Malmö Lives stora konsertsal från förra året, till brädden fylld med ungdomar från Nydala. De var där för att se en hip-hop- och dansshow och Nicolas berättade att det var ett starkt ögonblick att kunna ge dessa ungdomar den scenen. www.helamalmö.com

15 punkter som Näramalmö identifierat som framgångsrika

Näramalmö har identifierat femton punkter/framgångsfaktorer som är både strategiska och praktiska utgångspunkter och fokusområden för hur organisationen arbetar.

1. Arbetet är områdesövergripande – alla ska gynnas

Våra aktiviteter erbjuds olika målgrupper för att öka känslan av handlingsutrymme i tillvaron – trygghet och samhörighet.

2. Fokus: Grundläggande behov och önskemål

Utifrån uttalade eller identifierade behov och önskemål skapas innehållet i verksamheten.

3. Lokalt och socialt förankrat ledarskap – uppsökande och relationsfrämjande

Vi arbetar inkluderande med icke-auktoritärt ledarskap med kunskap om det lokala sammanhanget och ökar känslan av egenmakt och inflytande.

4. Stärka känslan av egenmakt och självförverkligande

Framåtanda och framtidstro genomsyrar arbetet och bidrar till att deltagarna känner sig tagna på allvar och erbjuds relevanta sammanhang.

5. Omfördelning av resurser

Helamalmö verkar för att resursstarka aktörer ska satsa i resurssvaga områden. Vi följer Malmökommissionens rekommendation: "Att etablera en social investeringspolitik som kan utjämna skillnaderna i levnadsvillkor".

6. Trygga jobb och sysselsättning

Vi bidrar till att öka sysselsättningsgrad för unga genom att erbjuda ledaruppdrag. Vi bidrar även till att fler klarar sin utbildning och studerar på eftergymnasial nivå. Vi skapar egna utbildningar på högskole- och universitetsnivå.

7. Sociala aktiviteter med fokus på idrott, (folk)bildning, kultur

Vi erbjuder positivt laddade aktiviteter för att motverka negativa känslor i vardagen där även allvarliga ämnen görs tillgängliga i en lättsam kontext.

8. Sektors- och gränsöverskridande praktiker och allianser

Vi tror på samarbeten. Endast tillsammans kan vi skapa

hållbara och rättvisa samhällen. Mål 17 i Agenda 2030: Genomförande och globalt samarbete. Malmökommissionens rekommendation: "Gör samhällssystemen mer jämlika samt förändra processerna genom att skapa kunskapsallianser och demokratiserad styrning".

9. Värnandet om organisationens/Helamalmöns integritet

Vår självständighet är grunden för att långsiktigt kunna ha ett kritiskt förhållningssätt till rådande maktstrukturer och hierarkier.

10. Opinionsbildande aktör – kritisk röst i frågor som rör social rättvisa och hållbarhet

Vi värnar marginaliserade människors rättigheter och bidrar till ett demokratiskt klimat genom att vara fria i språk och handling och trovärdiga i vårt uppdrag.

11. En mer rättvis och positiv medial bild av stigmatiserade områden

Vi utmanar och ändrar negativa stereotypa mediabilder av stigmatiserade områden.

12. Öka antalet besökare till områdena

Genom den positivitet som verksamheterna genererar lockar vi fler människor att besöka och lära känna de områden vi verkar i.

13. Ålderöverskridande – barn och unga/föräldrar/pensionärer

Våra mötesplatser och olika aktiviteter riktar sig till besökare i alla åldersgrupper vilket bidrar till att öka trygghet och samhörighet.

14. Stärkande av sociala skyddsnät, ersätta/återinföra välfärdsinstanser

Tillsammans med andra aktörer försöker vi fylla det uppkomna välfärdsunderskott som finns när välfärdsinstanser inte klarar sitt uppdrag eller nedmonteras vilket kränker vuxna och barns rättigheter.

15. Styrkan i mångfalden

Helamalmö styrka är att vi lyckas ta tillvara invånarens oändliga bredd på kompetenser och erfarenheter, då när vi konkreta resultat.

Varför är det självklara så svårt att förstå?

Jeanette Ohlsson Carlborg, religionshistoriker med inriktning islam och arabisk kultur, har föreläst och utbildat i ämnet kulturkommunikation i över 20 år. Hon har drygt 25 års erfarenhet av att leva utomlands i länder som Jemen, Pakistan, Indien, Singapore, Argentina och på olika håll i Europa.

Jeanette Ohlsson Carlborg inledde den andra konferensdagen med en inspirerande föreläsning om hur vi kan bli bättre på att möta och bemöta varandra över kultur- och religionsgränser i vårt mångkulturella land, genom kunskap och nyfikenhet. Vi är alla individer som bär med oss avtryck av den kultur eller de kulturer vi vuxit upp i. Att ta upp frågor om kulturmöten, kulturskillnader, tolerans och förståelse är viktigt för hela samhället. Inte minst när det gäller jämlikheten. För dem av oss som var med på konferensen i Örebro 2019 blev det en trevlig och lärorik återträff med Jeanette.

Plantera träd

Jeanette har föreläst under mer än 20 år och har vid varje tillfälle passat på att plantera 25 träd i Afrika. Det har nu hunnit bli över 17 400 träd! En hel liten skog.

Jeanette berättade att den kanske viktigaste kunskap som hennes många år i främmande kulturer givit henne, är att förstå betydelsen av frågan *varför*. När allt är nytt och man inte förstår varför människor runt omkring en gör som de gör och när man själv inte vet hur man borde göra, då behöver man hitta någon som kan ge svar och förklaringar på ens frågor.

En man från Irak som bosatt sig i Sverige efter ett mellanspel på åtta år i Ryssland, ansåg det väsentligt mycket lättare att komma in i det ryska samhället och lära sig det ryska språket än motsvarande i Sverige. Anledningen var att folk i Ryssland hela tiden rättade honom när han sa eller gjorde fel. I Sverige är det ingen som vågar rätta honom och det gör det så mycket svårare att lära och få svar på frågan varför.

Allra svårast att lära är allt det som betraktas som självklart i en kultur, alla oskrivna regler, sade Jeanette. Som exempel berättade hon om hur hennes vänskap med Fathima i Jemen hjälpte henne och hennes egen familj att förstå kulturen och värderingarna, när de bodde fyra år i landet.

I Sverige är familjecentraler sådana goda mötesplatser där människor från andra kulturer kan hälsas välkomna, få svar på sina frågor och få den plats de kommit till att bli begriplig. Men för att nå fram behövs också en lyhördhet och nyfikenhet över dessa människors kulturer. Fråga hur det ser ut i det land de kommer ifrån; styrelseskick, skolgång, föräldraroll – i vissa kulturer har hela gruppen en uppfostrarroll. Här i Sverige, i mötet på familjecentralen, är det kanske första gången en mamma sitter ensam, utan vare sig man eller grupp runt sig.

Vad är viktigt att prata om när vi i Sverige träffar föräldrar från andra kulturer

5 JÄMSTÄLLDHET

Jämställdhet

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Många kommer till Sverige från länder som snarare ligger i botten på den listan, påpekade Jeanette. Placeringen på listan spelar självfallet roll för hur det är i samhället och i hemmet, hur barnen uppfostras och det kan ha stor betydelse i våra möten med dessa människor.

Att tänka på! Finns det fler definitioner av jämställdhet än den som vi har anammat och kommit överens om? Hur ser föräldrarna ni möter på jämställdhet? Fråga dem först! Tala sedan om vad FN:s globala mål för jämställdhet säger och varför. Det som faller under svensk lag är viktigt att vi delger föräldrarna.

Barnuppfostran

En bra chans att prata om den svenska kulturens självklarheter är också vid samtal runt barnuppfostran. I varje kultur är barnuppfostran en del av det som betraktas som "självklart".

Att tänka på! På familjecentralerna möter ni föräldrar och barn från en stor del av världen. Alla kommer hit med sina tankar om hur man skall uppfostra sina barn, om roller i familjen, om hur en familj bör fungera, vem som ingår i den nära familjen. Barnuppfostran i ett annat land än hemlandet är inte lätt och ställer stora krav på föräldrarna! Förutom de vanliga svårigheterna som föräldrar ställs inför tillkommer också frågan om barnens kulturella identitet! Våra hjärtan, vanor och tankesätt fortsätter över lång tid att vara knutna till hemlandet. Som förälder upplever man kanske att man förlorar sina barn till det nya landets värderingar som barnen anammat från skola och omgivning. Enligt vilka normer uppfostras barnen? Finns det tankar om att återvända en dag? Vad innebär det?

World value surveys mätning, 2020 visar att inget annat land är så sekulärt eller individualistiskt som Sverige. Utmärkande är hög tillit, jämställdhet, tolerans, och individualism.

Så här betraktar vi barn i Sverige idag

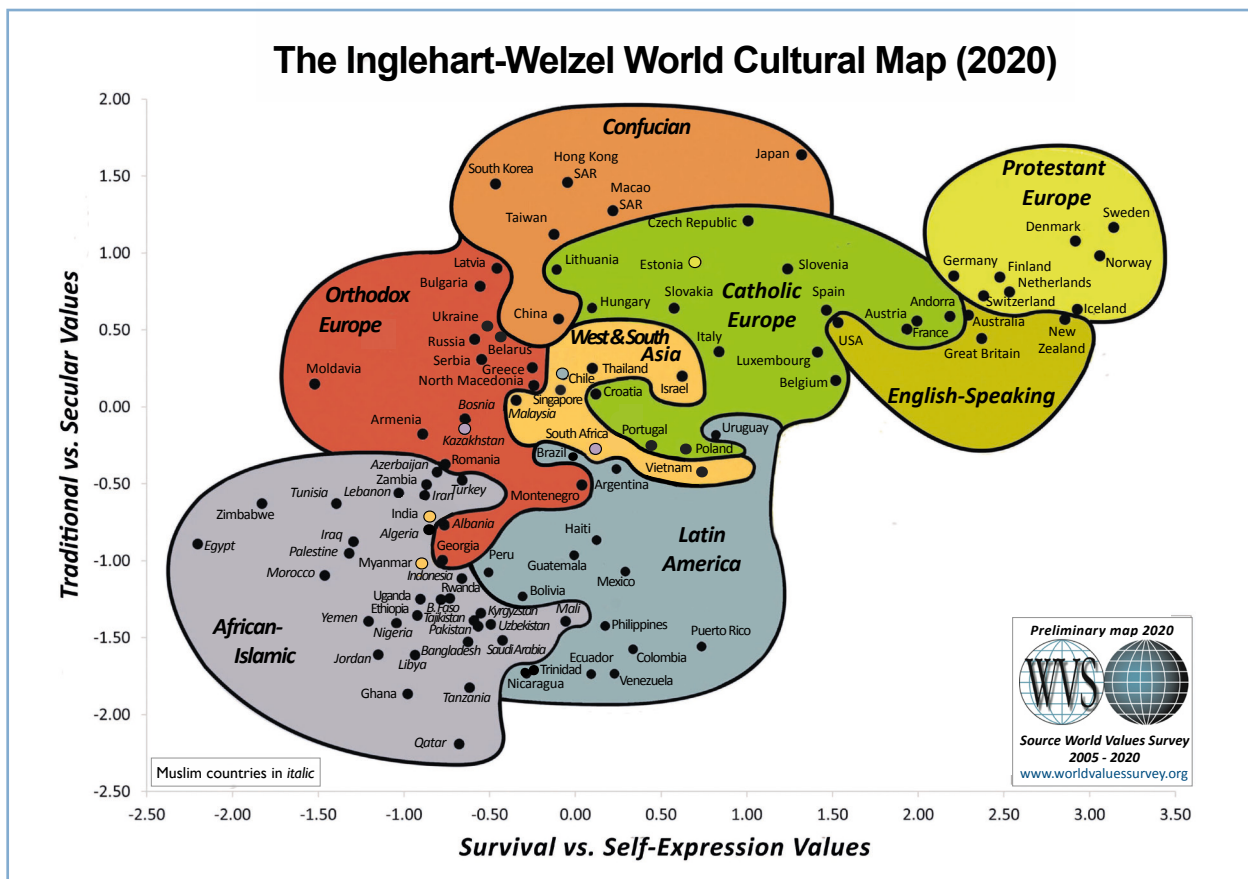
- Barn betraktas som egna små individer.
- Självständighet uppmuntras.
- Respekt för barns integritet.
- Liten skillnad mellan flick- och pojkuuppfostran.
- Den stora majoriteten (ca 86 %) tar del av den offentliga barnomsorgen.
- Barn har självklara rättigheter.

Vanligt i många andra kulturer

- Sträng uppfostran.
- Uppfostras av många vuxna.
- "Vi" kommer före "jag".
- Lyda och hjälpa till.
- Inte ifrågasätta vuxna.
- Självständighet uppmuntras inte.
- Auktoritär skola.
- Stor skillnad flick-/pojkuuppfostran.
- Barnaga är tillåten.

Att tänka på! Vi behöver förklara varför vi i Sverige ser på barnen och barnuppfostran på det sätt vi gör. Att målet för oss är att kunna forma självständiga individer.

Just självständigheten är det som, enligt Jeanette, krockar mest med utpräglade klankulturer. I en stor del av världens samhällen är klan en realitet. I det hänseendet är det vi västdemokratier som är udda. Och Sverige sticker ut som det mest extrema landet av alla, som framgår av *The Inglehart-Weizel World Cultural Map* (2020). Klankulturen påverkar människornas vardag och präglar värderingar och syn på världen.

Dessa olikheter behöver synliggöras och ges så tydliga svar som möjligt, poängterade Jeanette. Obligatoriska kurser i samhällskunskap för nyanlända borde vara en bra början. Det tar tid att acceptera så stora skillnader i grundläggande värderingar.

Mansroll i nytt land

Det är svårt att vara en bra förälder i ett nytt land. Inte minst gäller det papporna. I många länder har papporna traditionellt en roll som familjeöverhuvud att leva upp till som hänger ihop med deras sociala ställning och auktoritet. Vad händer när de kommer till Sverige och kanske inte längre kan leva upp till det? Hur ska papporna kunna ge vägledning till sina barn om hur de ska klara sig i ett samhälle de själv inte känner till eller känner dig hemma i? Detta, menade Jeanette, behöver lyftas och tas på allvar.

Särskilda grupper för dessa pappor behövs, De behöver kunna fortsätta vara bra pappor för sina barn i ett nytt land.

Kost, motion och hälsa

Det är också viktigt att prata med familjer från andra kulturer om kost, motion och hälsa, inte minst tandhälsa. I många kulturer finns inget tillsatt socker i maten. Vi behöver berätta att det ofta är så här och varför det är viktigt att begränsa sockerintaget. I många länder är motion något som dagens vardagssysslor ger, inget som görs i organiserad form.

Att tänka på! Fetma ökar bland barn och ungdomar i Sverige och är ett stort problem. Cirka 20-25 procent av ungdomar i 10-årsåldern i Sverige har övervikt och drygt tre procent har sjukdomen fetma. Barn med fetma utvecklar insulinresistens, blodfettrubbningar och leverpåverkan. Prognosen för barn med fetma och övervikt avseende möjligheten att utan behandling bli normalviktiga som vuxna är idag dålig; cirka 80 procent av de barn som i 6-7-årsåldern har övervikt eller fetma har det fortfarande i sena tonåren. Besök BORIS – Barn Obesitas Registret i Sverige.

Hur ser könsrollerna ut?

Delmål 5:1 Utrota diskriminering av flickor/kvinnor.

Ett utmärkande drag i många länder är den tydliga fördelningen av könsroller och deras specifika plikter och ansvarsområden. I Jemen, berättade Jeanette, uppfostras flickor och pojkar ungefär lika tills de fyller tio år. Då tar papporna traditionellt över ansvaret för uppfostran av pojkarna och mammorna fortsätter uppfostra enbart döttrarna. Fokus för flickorna blir då hushållsarbete, barnpassning och andra uppgifter i hemmet.

Kvinnans roll är traditionellt maka och mor och uppgifter i hemmet. Även om hon arbetar utanför hemmet är hushållet och hemmet hennes huvudansvar. Mannen har försörjningsplikt och får oftast sista ordet. Representation och myndighetskontakter sköter mannen. I familjer där

hederstänkande dominerar, ansvarar flickorna för att bevara sin oskuld inför äktenskapet. Sin kyskhet och goda anseende är den valuta som flickorna kan bidra med till familjens välbefinnande. Om dessa egenskaper ifrågasätts drabbas hela gruppen. Familjens män har till uppgift att skydda flickorna från att en sådan situation uppstår.

”Så länge det finns patriarkala samhällen har vi ingen möjlighet att utrota diskriminering mot flickor/kvinnor.”

Så säger iranskan Sherin Ebadi som 2003 fick ta emot Nobels fredspris för sitt arbete för kvinnors och barns rättigheter. Hon var Irans första kvinnliga domare men tvingades lämna sitt ämbete vid den iranska revolutionen 1979.

Att tänka på! Vi behöver fråga de familjer vi möter från andra kulturer hur de ser på pojkars och flickors roller i de kulturer de kommer ifrån men också berätta hur det är för flickor och pojkar i Sverige idag. Många föräldrar vill absolut inte att deras barn ska bli ”svenska”. Flickor måste få veta att de har samma rättigheter som pojkar. Vi behöver bygga upp flickors självkänsla men även pojkar hamnar i kläm mellan två kulturer.

Delmål 5:1 Utrota diskriminering av flickor/kvinnor.

Förbud mot barnaga

Jeanette visade Barnens världskarta från Rädda Barnen som endast visar länder med lagstiftning mot barnaga. Det är en kraftigt haltande världskarta. Många föräldrar kommer från kulturer där det fortfarande är självklart med agerande i uppfostringssyfte. Därför är det oerhört viktigt, betonade hon, att förmedla och förklara förbudet mot barnaga som gäller i Sverige. Inled med att fråga hur föräldrar lär barn vad som är rätt eller fel i det land de kommer ifrån och hur vi gör det här.

Barnens världskarta finns på Röda korsets hemsida www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/skolmaterial/barnens-varldskarta/

Tvångsäktenskap/arrangerade äktenskap

Enligt svensk lag får ingen gifta sig med en person som är under 18 år. Ingen får tvinga ett barn att gifta sig. Det är olagligt att tvinga eller lura ett barn att resa till ett annat land för att gifta sig. Det här är ett brott som kan leda till fängelse. Ingen ska tvingas gifta sig mot sin vilja.

På många håll i världen, även i Sverige, lever dock barn och ungdomar i sociala miljöer med helt andra normer och könsroller. Därför är det viktigt, påpekade Jeanette, att vi kämpar för att förändra attityder, påverka lagstiftning och ser till att flickor får gå i skolan. Fattigdom är en stor orsak till att föräldrar gifter bort sina flickor tidigt. Flickor upplevs

bland annat som en ekonomisk börda. Många anser också att tidiga giftermål skyddar flickorna från våld och sexuella övergrepp, inte minst i krigssituationer, samt förhindrar att flickor blir gravida före äktenskapet.

- Man räknar att ca 650 miljoner av världens kvinnor gift sig före de fyllt 18 år och 115 miljoner män tvingats gifta sig mot sin vilja.
- Man räknar med att det i Sverige finns 70 000 ungdomar vars liv styrs av hederskultur och att cirka 8 500 flickor i Sverige riskeras giftas bort mot sin vilja.

”Det finns så otroligt många flickor och kvinnor i Sverige idag som lever under samma förtryck som jag och jag vill inte att ni vänder dem ryggen!”

/Fadime Sahindal 1975 - 2002

Att möta och bemöta varandra över kultur- och religionsgränser

Avslutningsvis betonade Jeanette att ett interkulturellt förhållningssätt minskar onödiga missförstånd, ökar träffsäkerheten i förståelsen, stärker förtroendet, skapar större insikt i vad som är allmänmänskligt och vad som är kulturellt, ökar flexibiliteten i hur man löser problem och klarar av situationer som är nya.

Det har betydelse att försöka frigöra sig från sitt eget perspektiv och sätta sig in i motpartens och att anpassa sig till mottagaren och situationen för att det man säger ska nå fram på rätt sätt. Lär er om andra kulturer och var nyfikna!

Interkulturell kommunikation

Målet med den interkulturella kommunikationen är att kunna sätta sig in i andra kulturers referensramar och förstå det människor menar med sin kulturs meningsskapande system innan man gör jämförelser med den egna kulturen.

Jämställt föräldraskap – en utmaning för alla!

Jens Karlberg, verksamhetsansvarig i organisationen MÄN med fokus på jämställt föräldraskap. Han har arbetat med jämställdhet i Sverige och internationellt de senaste 20 åren. Jens utbildar och föreläser för personal som arbetar med föräldrar och barn och möter varje år hundratals föräldrar och pappor i pappagrupper, ABC-grupper och liknande.

Vi är inte jämställda ännu, det finns många normer kvar att förändra, inledde Jens, men ändå ska vi vara medvetna om att mycket har hänt på bara några generationer. Hans egen mormor föddes 1912. Då hade kvinnor fortfarande ingen rösträtt, saknade preventivmedel och var mycket begränsade vad gäller val av utbildning och yrke.

Sverige anses internationellt sett ligga långt framme vad gäller jämställdhet och det finns inget land i världen där pappor är hemma lika länge med barnen som i Sverige. Så är Sverige ett jämställt land? Nej, hävdade Jens. Vi har fortfarande mycket att vinna på att utmana oss själva och samhällets normer kring föräldraskap. Föreläsningen handlade om vikten av ett delat ansvar för omsorg om våra barn och hur vi gör för att skapa förändring.

Riksförbundet MÄN är sedan år 2000 en ideell, fristående, organisation som består av en förbundsstyrelse, ett förbundskansli och ett tjugotal lokalgrupper utspridda över hela landet. Organisationen, som startade som ett nätverk under Rädda Barnens paraply, arbetar idag självständigt för en jämställd värld utan våld.

Riksförbundet MÄN har 40 anställda samt många ideellt arbetande personer. De anställda är till exempel utbildare, metodutvecklare, sakkunniga, administratörer, kommunikatörer och volontärsamordnare. Bland de ideella finns till exempel pappagrupsledare, volontärer till MÄNs stödchatt, informatörer och styrelseledamöter. Organisationen har drygt 2 000 medlemmar.

Vad är ett jämställt föräldraskap?

Mål 5: Jämställdhet

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället. Politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling. Att leva ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och helt avgörande för att människor och samhällen ska utveckla sin fulla potential.

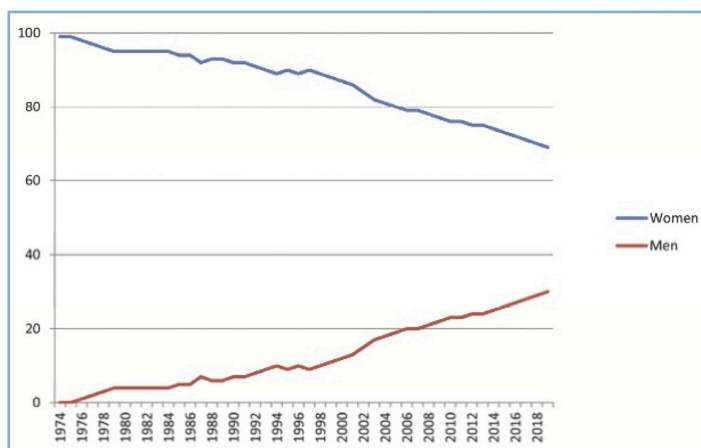
Ett jämställt föräldraskap innebär att båda föräldrarna har samma rättigheter och skyldigheter att möjliggöra för barnet att bli den individ den vill vara. Hur gör vi det?

Familjer och föräldrakonstellationer kan se ut på en mängd olika sätt, betonade Jens, men han talade i det här sammanhanget om majoriteten föräldrar, vilket består av mamma och pappa, eftersom det är majoriteten som sätter normen och det är inom normen som det mesta av forskningen finns.

Tid med barnet

Föräldraskapet innebär både ett ansvar och omsorg om barnet. I ansvaret ligger sådant som städning, jobb och ekonomi. I omsorgen ligger sådant som kärlek, närvaro, relationer och samtal. Båda föräldrarna behöver göra både ock, påpekade Jens.

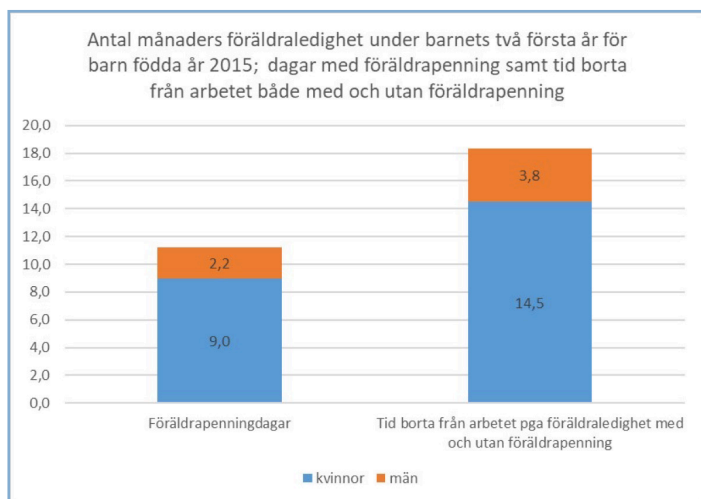
”När det gäller barn och tid är kvantitet det samma som kvalitet.”

Fördelning föräldradag uttag 1974-2018.

Sedan 1974 när föräldraförsäkringen infördes har pappors uttag av föräldradag uttag ökat. Även i andra länder där man infört någon form av riktad föräldraförsäkring har det skett ett ökat uttag av papporna. Åtgärder på samhällsnivå har alltså effekt men det är en långsam process.

Fördelning av uttag under barnets första två levnadsår.

Den vänstra stapeln visar att kvinnor tar ungefär 80 procent av den tid som innebär frånvaro från arbetet på grund av föräldradag uttag med eller utan föräldradag uttag.

Antalet sjukskrivningsdagar innan barn är lika för kvinnor och män i Sverige men efter barn dubbleras antalet sjukskrivningsdagar för kvinnor medan männens stannar kvar på ungefär samma nivå. Den högra stapeln visar att under barnens första två år är mammor i snitt hemma 14,5 månader medan pappor är hemma 3,8 mån. För familjer med två barn innebär det att mamman är hemma 29 månader medan pappan hemma 6 månader.

Det är en utveckling som fortsätter även upp i barnens åldrar. Bara 50 procent av kvinnorna arbetar heltid medan endast tio procent av männen arbetar deltid.

Den skillnaden i tid spenderat med barnet, påverkar familjen, arbetet, ekonomin och hälsan och det påverkar också barnet. Det påverkar hur vi uppfostrar våra barn och sätter normerna. Det i sin påverkar också det våld vi ser i samhället, konstaterade Jens.

Vem vill du helst prata med när du är ledsen?

- Mamma 46 %
- Kompis 22 %
- Ingen alls 17 %
- Pappa 7 %
- En annan person 3 %

Tidningen KP har, berättade Jens, vid några tillfällen gjort en stor undersökning bland sina läsare. Ovanstående siffror är från 2018, som är den senast gjorda undersökningen. Det sorgliga med KP-statistiken är, påpekade Jens, att 17 procent av barnen uppger att de inte har någon alls att prata med men också att endast sju procent av barnen vänder sig till sina pappor. Det visar att pappor måste bli bättre på att prata med sina barn!

Upplevelsen av den praktiska jämställdheten skiljer sig väsentligt åt beroende på om det är pappor eller mammor som tillfrågas. I en undersökning som MÄN låtit göra på uppdrag av Nordiska ministerrådet ansåg både mammor (73 %) och pappor (72 %) att föräldradag uttag ska delas lika och alla föräldrar (96 %) ansåg sig vara kompetenta att ta hand om sitt/sina barn. Men på frågan om ansvaret för omvårdnaden av barnet/barnen delades lika mellan föräldrarna skiljde sig svaren åt; papporna upplevde i högre grad att omvårdnaden delas lika men det upplevde inte mammorna. Mammornas upplevelser av att de tar en större del av omvårdnaden, bekräftas i statistik och forskning.

Hur skapa förändring?

”Det viktiga är att de insatser som görs för ett jämställt föräldraskap sker på flera nivåer, att insatserna är långsiktiga och börjar tidigt. Den unika situationen i

att få eller ha barn gör att vi då har en chans att stärka mäns omsorg, lyhördhet och att uppmuntra till jämställda tankar."

Åtgärder på samhällsnivå behövs för att skapa förändring för ett jämställt föräldraskap men det räcker inte. Arbetet behöver ske på alla nivåer; på samhällsnivå, i närmiljön, i relationen och på individnivå.

Samhälle

Lagar och regler, till exempel betydelsen av föräldraför-säkringens utformande, utbyggd/tillgänglig barnomsorg.

Närmiljö

Stöd till föräldrar. Här är familjecentralerna en viktig del i möjligheten att skapa förändring med möjlighet att vända sig till alla föräldrar, även papporna. Detta är dock något som behöver förbättras. Pappor upplever sig ofta vara osynliggjorda.

Det finns många goda exempel: Väl fungerande pappagrupper, individuellt riktade hembesök till pappor, etc. Jens tipsade också om metoder samlade i två olika projekt; *Jämställt föräldraskap för barns bästa* (Region Skåne) och *En förälder blir till* (Västra Götalandsregionen). Se här intill.

Relation- och individnivå

Organisationen MÄN, berättade Jens, har haft pappagrupper sedan mitten av 90-talet. Alla pappor är välkomna att delta, oavsett familjekonstellation.

MÄNs pappagrupper ses under fyra till fem träffar och delar erfarenheter med varandra utifrån en särskild samtalsguide för pappor. Grupperna pratar bland annat om föräldraroller, jämställdhet, relationer, sex, och barnens framtid. MÄN har ett 60-tal utbildade pappagrupsledare över hela landet som arbetar för organisationen på volontärbasis. De är inte experter på föräldrakunskap, betonade Jens, utan är bra på att leda samtal. Grupperna erbjuds både som fysiska och digitala pappagrupper via videolänk.

Utvärderingarna som sker efter varje grupp visar att papporna tycker det känns ovant att prata med andra pappor om relationer och att få ihop livet i stort men att de uppskattar det. De uppger att de efter gruppsamtalen känner sig mer involverade och att de pratar mer med sin partner och andra. 96 procent rekommenderar andra pappor att delta.

Jens berättade också att organisationen håller på att utveckla en särskild pappagrupp för pappor i separation (PiS). Arbetet sker i samarbete med Länsstyrelsen i Stockholm, Stiftelsen Allmänna Barnfonden, Karolinska Institutet, Allmänna arvsfonden, Unizon och Stockholms makalösa föräldrar.

Jens avslutade sin föreläsning med att summera vad jämställt föräldraskap handlar om och varför det är så viktigt att nå dit:

Jämställt föräldraskap

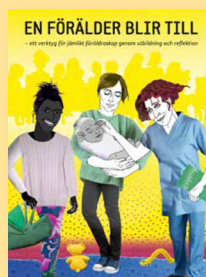
- Är avgörande för jämställdheten i samhället.
- Det skapar möjligheter för föräldrar och barn.
- Vi måste utgå från barnets bästa.
- Förändring är möjlig!
- Flera nivåer, börja tidigt och arbeta långsiktigt.
- Pappor måste ta ett större ansvar.
- Ni är viktiga!

www.mfj.se

Jämställt föräldraskap – för barnets bästa

är ett metodmaterial som har utarbetats inom mödra- och barnhälsovården i Region Skåne. Materialet kom till som ett svar på behovet av att höja kunskapen om hur normer rörande kön och föräldraskap påverkar professionella i mötet med föräldrar.

Läs mer: <https://vardgivare.skane.se/kompetensutveckling/sakkunniggrupper/kunskapscentrum/barnhalsovard/jamstallt-foraldraskap/#109688>

En förälder blir till är ett verktyg som arbetats fram i ett omfattande utvecklingsarbete i Västra Götalandsregionen för en mer jämlik barnhälsovård på barnavårdscentraler och familjecentraler.

Kan laddas ner som pdf: www.vgregion.se -> sök på: En förälder blir till

Föräldraskap i främmande land – kulturtolkar visar vägen

Vibeke Bing är socionom, förskollärare och folkhälsovetare. Hon har utforskat sambandet mellan barns hälsa och föräldrars levnadsvillkor, utvecklat föräldrastöd och etablerat familjecentraler i olika delar av landet. Som avdelningsdirektör på Folkhälsoinstitutet jobbade hon nationellt för utvecklingen av familjecentraler och grundade FFFF. Hon har skrivit, utvärderat och undervisat om familjecentraler nationellt och internationellt. Numera är hon aktiv i Föreningen Tidigt föräldrastöd för att med hjälp av kulturtolkar anpassa föräldrastödet till nyinvandrade föräldrars behov.

Låg tröskel och lättillgänglig service är familjecentralernas kännetecken. Syftet är att jämna ut skillnader i hälsa och genom öppna förskolan bidra till större gemenskap. Nyinvandrade föräldrar är en viktig grupp att nå eftersom deras barn löper risk för en sämre hälsoutveckling. Samtidigt är det svårare att nå dem. Det finns en kommunikationsklyfta som är svår att överbrygga. En lösning är att låta kulturtolkar visa vägen.

Med medel från Allmänna Arvsfonden har Föreningen *Tidigt Föräldrastöd* under sex år arbetat med kulturtolkar för att anpassa föräldrastödet till nyinvandrade familjers behov. Idag finns i föreningens regi en kulturtolksutbildning, en metodbok, en mötesplats och ett samarbete med sjukvården, socialtjänsten och familjecentraler i norra Göteborg.

Förutsättningarna för tidigt föräldrastöd har förändrats mycket under de senaste decennierna:

- Idag är 24 procent av barnen födda utomlands eller födda i Sverige av föräldrar som är födda utomlands.
- Skillnader i uppväxtvillkor för barn i Sverige idag ökar och utvecklingen är här mer negativ än i övriga nordiska länder.
- Införandet av vårdval/hälsoval har, samtidigt som de ojämlika levnadsvillkoren ökar, försvagat närmiljökunskapen och fungerat splittrande för folkhälsoarbetande krafter.

”God folkhälsa innebär både att den allmänna hälsan är god och att den är jämnt fördelad.”

Folkhälsan – Skillnader i uppväxtvillkor

- Folkhälsa handlar om det allmänna hälsotillståndet i en befolkning. God folkhälsa innebär både att den allmänna hälsan är god och att den är jämnt fördelad.
- Arbetet för en god folkhälsa börjar tidigt, tidigt. Redan under graviditeten.
- Lågriskprincipen är väsentlig för allt förebyggande, hälsofrämjande arbete med barnfamiljer. Det innebär att alla barn inkluderas. Familjecentralerna tillämpar en sådan.

Vibeke berättade att familjecentralernas hälsofrämjande, generella arbete där alla barn och familjer är inkluderade lyftes fram i EU-rapporten, *Better health ahead – VulnerABLE: Pilot project related to the development of evidence based strategies to improve the health of isolated and vulnerable persons* (2017). Rapporten pekar, utöver att lyfta fram familjecentraler, på regioners och kommuners bidrag till samverkansvinster på familjecentraler. Rapporten har spridits till samtliga EU-länder.

Regioners och kommuners bidrag till samverkansvinster på familjecentralen

Artikel 16. Fredliga och inkluderande samhällen. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

Regioners bidrag

- **Barnmorskemottagningen** – erbjuder betydligt mer stöd under graviditeten.
- **Barnhälsovården** – upptäcker behov tidigare än förut och hittar fler lösningar; vågar se mer, blir avlastade och får bättre kvalitet i mötet med föräldrar.

Kommuners bidrag

- **Socialtjänsten** – stärker det förebyggande sociala arbetet, som blir mer tillgängligt och kommer in tidigare.
- **Öppna förskolan** – bygger tillit mellan: föräldrar och barn, besökare och andra besökare, besökare och övriga yrkesgrupper samt besökare och samhället. Detta är särskilt viktigt för nyanländas inkludering i det nya samhället.

Artikel 3. Hälsa och välbefinnande.

Säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

Föräldrasynpunkter på familjecentraler

Föräldracitat: Om trygghet

”Jag kände att det var så bra när jag berättade om att M avlidit. Vet inte om det var omedvetet men jag kände mig mer välkommen. Jag kände som de tog hand om mig inte bara mitt barn när jag inte själv orkade. De stöttade eller något. Att komma hit och möta andra vuxna och barn är trygghet. Man går från hemmet och kommer in i deras trygghet. Man kommer hit dricker kaffe och mår bra. Det är inte bara en kopp kaffe och en fikaplats. Det är mycket mer.”

Föräldracitat: Om tillit och tillgänglighet

”Vi ringde hit. Båda barnen har gått här på BVC så vi är bekanta med stället. Vi fick en tid och berättade förtyvlat att det gått snett. Här var första alternativet. Här finns kunskap och man har hyfsad tilltro till de som jobbar här.”

Revor i nätet

Proportionell universalism Generella åtgärder för alla anpassas, både i omfattning och utformning, till de grupper som har störst behov.

En del har redan en bra situation, med familj, mor- och farföräldrar, vänner, god ekonomi och ett tryggt boende, konstaterade Vibeke. Andra saknar mycket av detta. Stödet till blivande och nyblivna föräldrar måste anpassas efter de behov som finns. Så är det inte alltid nu. Det finns revor i nätet. Vissa når vi inte, konstaterade Vibeke.

Vi vet till exempel att utlandsfödda är i större fara vid graviditet samt att mödrar som migrerar till annat land har ökad risk för Post partum depression. Samtidigt är dessa grupper svåra att nå.

”Det är för att nå de utlandsfödda som kulturtolkar, doulor, kulturdoulor spelar en stor roll.”

Det är för att nå de utlandsfödda som föreningen *Tidigt föräldrastöd* med kulturtolkar, doulor, kulturdoulor spelar en stor roll, förklarade Vibeke. Föreningen har 18 anställda kulturtolkar som talar arabiska, somaliska, persiska, dari, tigrinia och turkiska samt 20 timanställda doulor/kulturdoulor. Föreningen har en samlingslokal i Lövgärdet, en del av stadsdelen Angered i Göteborg.

Kulturtolkar

Underlättar kommunikation, förståelse och kontakter med det nya samhället och dess representanter. Kulturtolken är en person som är etablerad i Sverige men har samma språk, ursprung, kultur och tradition som de familjer de möter. Detta minskar missförstånd och skapar kunskap och bygger på så sätt broar mellan invandrare och de som representerar det nya samhället.

Under pandemin kunde kulturtolkar bland annat förklara behovet av vaccination och bidrog på så sätt till att öka vaccinationsgraden i stadsdelen.

Doulor/kulturdoulor

Doulan/kulturdoulan har egen erfarenhet av förlossning och är tränad i att ge stöd och information under graviditet, förlossning och den första tiden efteråt. Hon är etablerad i Sverige men har också samma språk, ursprung, kultur och tradition som den kvinna hon möter. Eftersom hon tolkar språk och signaler utifrån ett kulturellt perspektiv ökar förutsättningarna för en bra dialog under förlossningen.

Kulturtolkar, doulor/kulturdoulor bidrar i hög utsträckning till att öka hälsolitteraciteten hos nyanlända familjer, det vill säga förmågan att förstå, tolka, hitta och använda information. De kan på det sättet hjälpa familjecentraler och andra samhällsfunktioner att nå fram med erbjudanden om en stödjande miljö även till dessa grupper människor.

Vibeke avslutade med att berätta att föreningen *Tidigt Föräldrastöd* bidrar till det generella föräldrastödet genom:

- Basutbildning för kulturtolkar.
- Metodbok – att kommunicera med hjälp av kulturtolk.
- Förälder i nytt land – föräldrautbildning.
- Prata med föräldrar.

Läs mer om föreningen *Tidigt föräldrastöd* och dess verksamhet med kulturtolkar och doulor: www.tidigtforaldrastod.se

Föräldraskapsstöd – en grund för en jämlik start i livet

Maria H Andersson (t.v.), utredare inom föräldraskapsstöd vid Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF.

Madelene Larsson (t.h.), Länsstyrelsen Örebro län, nationell samordnare för länsstyrelsernas uppdrag inom föräldraskapsstöd.

MFoF och Länsstyrelserna har regeringsuppdrag kring föräldraskapsstöd. MFoF är sedan 2015 kunskapsmyndighet på området och ska stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd. Länsstyrelserna har uppdrag att stödja utvecklingen på regional och lokal nivå. Regeringens mål är att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Föreläsningen fokuserade på hur föräldraskapsstöd, som insats och verksamhet, kan bidra med en grund för en jämlik start i livet.

Föräldraskapsstöd syftar till att främja hälsan hos barn och unga och är en av de allra viktigaste insatserna samhället kan erbjuda. En trygg anknytning till en pålitlig vårdnadshavare där barnet får omvårdnad, stöd och kärlek från start är en viktig skyddsfaktor. Den minskar risken

Definition av föräldraskapsstöd

Olika insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn.

Det kan handla om:

- att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling,
- att stärka föräldrars relation till varandra, eller deras sociala nätverk.

för att barnet senare hamnar i missbruk, psykisk ohälsa, kriminalitet, våld och utanförskap. Forskning visar att olika former av föräldraskapsstöd har betydelse för såväl det enskilda barnet som för samhället i stort.

Maria H Andersson vid MFoF beskrev inledningsvis myndighetens roll på nationell nivå och Länsstyrelsernas stöd på regional och lokalnivå, där bland annat familjecentralerna är en viktig arena, som en sammanhållen styrkedja för föräldraskapsstöd.

Det stödet ska erbjudas alla föräldrar under barnets hela uppväxt utifrån tre målområden: Ett kunskapsbaserat arbetssätt, ett tillgängligt stöd och en stödjande organisation. Föräldraskapsstödet har tre perspektiv:

- Barnets rättigheter
- Jämställt föräldraskap
- Jämlikhet i hälsa

Rapporten Att vara förälder idag

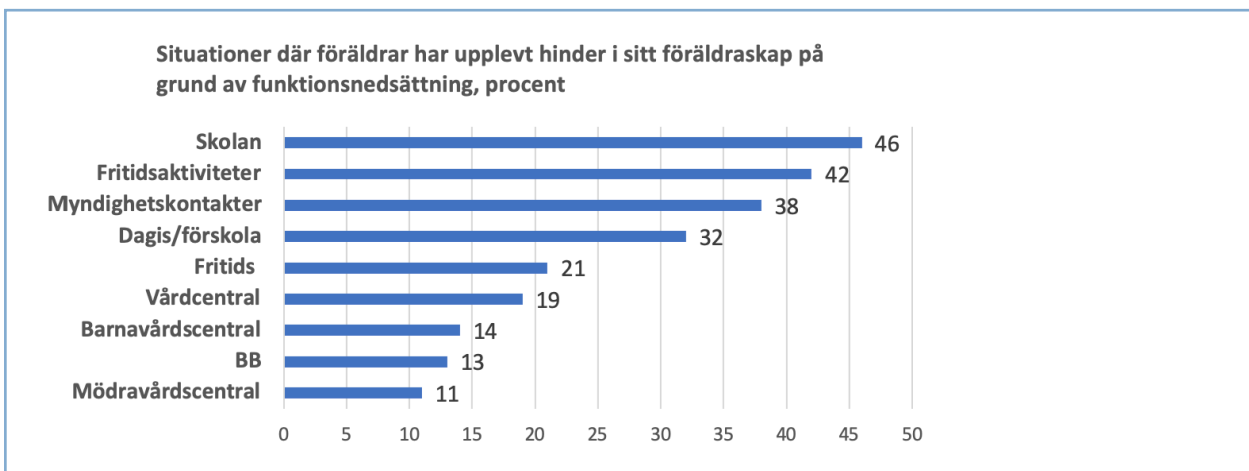
År 2020 publicerade MFoF rapporten *Att vara föräldrar idag*. Den bygger på intervjuer med mer än 3000 föräldrar med barn under 18 år. Undersökningens syfte var att ta fram aktuell kunskap om hur föräldrar i Sverige upplever sitt föräldraskap och vilka utmaningar de möter. Undersökningen genomfördes i samverkan med SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Resultaten från undersökningen visar att det, trots att jämställdheten går framåt, fortfarande finns tydliga könsskillnader i synen på föräldraskap, samt i fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete. Resultaten visar också att både kvinnor och män skattar sin föräldraförmåga högt, och att de flesta har nära till stöd från närstående. 20 procent av föräldrarna uppger sig dock sakna stöd från någon över huvud taget. Det är allvarligt eftersom föräldrars sociala nätverk och tillgången till stöd från andra närstående är en grundläggande skyddsfaktor som har stor betydelse för hur föräldrar uppfattar sitt eget föräldraskap.

Vi når idag inte alla föräldrar fullt ut:

- Pappor - Barn behöver engagemang och tid från båda föräldrarna. MFoF framhåller vikten av att tidigt

engagera papporna, gärna redan i mödravården, men också att föra samtal med papporna om levnadsvanor, psykisk hälsa och föräldraskap.

- Föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden.
- Föräldrar med olika former av psykisk ohälsa.

2021 gjordes, tillsammans med Myndigheten för delaktighet (MFD), rapporten *Att vara förälder idag. Föräldrar med funktionsnedsättning och deras upplevelser av föräldrarollen och utmaningar i föräldraskapet*. Föräldrar med funktionsnedsättning har hög tilltro till sin egen föräldraförmåga i likhet med andra föräldrar. Men det finns andra utmaningar och hinder i föräldraskapet som handlar om svårigheter att få ihop hushållets ekonomi och att hantera förväntningar från andra på sitt föräldraskap. Föräldrar med en funktionsnedsättning kan till exempel uppleva skolan som ett hinder snarare än en stödjande miljö.

Maria tipsade avslutningsvis om att besöka MFoFs hemsida. Där finns mycket användbar information.
<https://mfof.se/foraldraskapsstod>

Ett jämställt föräldraskap

"Att göra jämlikt är att göra olika."

1. Gör lika

2. Gör olika

3. Riv hinder

Madelene Larsson, nationell samordnare för länsstyrelsernas uppdrag inom föräldraskapsstöd, tog vid och pratade om behovet av att arbeta för ett jämlikt föräldraskap. Det handlar om att erbjuda generella föräldrainsatser men anpassade utifrån behov (Proportionell universalism). Hon tipsade om flera användbara verktyg.

Verktyget – En förälder blir till

Bild 3. *Riv hinder*, är en bra målbild när det gäller allt mångfaldsarbete. Där handlar det om att ta reda på vilka hindren upplevs vara för föräldrarna och hur de kan tas bort.

Madelene tipsade om verktyget *En förälder blir till* som även Jens Karlberg tog upp i sin föreläsning. Det har arbetats fram av Västra Götalandsregionen för en mer jämlik barnhälsovård på barnvårdscentraler och familjecentraler. Hon berättade att det pågår ett utvecklingsarbete för att lägga till ett nytt kapitel om att möta föräldrar med kognitiva svårigheter. Det beräknas bli klart till årsskiftet 2022/2023.

Grupprogram – Föräldraskap i Sverige

Bild 2. *Gör olika* handlar om att målgruppsanpassa verksamheter för ett jämlikt föräldraskap. Madelene, informerade i det här sammanhanget om *Föräldraskap i Sverige*, ett samhällsorienterat grupprogram för nyanlända och utrikesfödda föräldrar med barn 0-18 år. Programmet har tagits fram av Stockholms stad och Länsstyrelsen i Stockholms län och sprids i samarbete med Bris. Det fanns per december 2021 i 88 kommuner och 17 län och hade över 500 utbildade gruppleddare. Programmet passar för alla verksamheter som kommer i kontakt med utrikesfödda föräldrar. T ex familjecentraler, förskola, BVC, SFI, förebyggande enheter inom socialtjänsten, Medborgarkontor och civilsamhället. Utbildningen finns på flera orter i landet.

Föräldraskap i Sverige består av fem gruppträffar, á 2,5 h, för utrikesfödda föräldrar med barn 0-18 år. Syftet är att föräldrarna ska få mer information om områden som är viktiga för familjelivet i Sverige, och möjlighet till gruppdiskussioner. Innehållet är baserat på FN:s barnkonvention, forskning och lagstiftning, liksom kartlagda behov hos nyanlända föräldrar. Det tar upp hur det är att vara familj i nytt land, föräldrars rättigheter och skyldigheter, jämställdhet, och hur till exempel förskola, skola och vård fungerar. Grupperna har 10-15 deltagare och leds av två utbildade gruppleddare. Madelene påpekade att familjecentraler kan vara en viktig arena för rekrytering av föräldrar.

De föräldrar som deltagit uppgav en ökad tillit till socialtjänsten och vården och att de i högre grad visste var de kan vända sig för hjälp och stöd. Fler föräldrar svarade efter deltagande i enlighet med svenska lagar och riktlinjer på frågan om att kontrollera sina tonårsdöttrar.

Webbplatsen informationsverige.se

Det här är en användbar webbplats med samlad och tillförlitlig information om svenska samhället på flera språk. Målgruppen är asylsökande, nyanlända och för den som i

sitt arbete möter målgrupperna. Madelene berättade att det även finns specifik information om att bilda familj.

Exempel på innehåll:

- Information riktad till föräldrar om att leva i Sverige.
- Om Sverige – material och metodstöd för samhällsorientering och samhällsinformation.
- Lära svenska – Verktyg för att börja lära sig svenska.

2 nycklar, 20 minuter och 200 miljoner – Tips om finansiering för ett hållbart föräldraskapsstöd

Föreläsningen avslutades med information om medel som regeringen avsatt för att ge kommunerna möjlighet att öka sitt utbud av föräldraskapsstöd.

Mer information om detta finns på: www.mfof.se/2nycklar

Illustration: Eva Lindén

Lyckas på jobbet och ha familj med hälsan i behåll?

Therese Albrechtson, inspiratör, föreläsare och författare. Utsedd till Årets kvinna, Europas bästa unga entreprenör och har varit EU-ambassadör för kvinnors företagande.

Vi är Europas mest stressade folk över att få ihop familjeliv och arbetsliv. Stress och utmattning ökar lavinartat och är ett stort samhällsproblem. Hur får vi ihop livspusslet utan att bli utbrända? Det finns mycket vi kan göra själva för att må bättre. Men hur och vilka verktyg kan vi använda oss av i vardagen?

Detta handlade Thereses föreläsning om. Hon talade om hur vi kan hantera krav och förväntningar, om hur den digitala närvaron och ständiga uppkopplingen som aldrig låter våra hjärnor vila påverkar oss, det svåra livspusslets och den bristande jämställdhetens inverkan på detta samt hur vi aktivt tränar vårt självledarskap och vad som krävs för att må bra.

Therese talade om svårigheterna men också behovet av att hitta balansen i livet, bland annat utifrån att själv ha gått in i väggen. Hon drev sitt företag, hade barn och familj och fick det inte att gå ihop. Utöver att intressera sig för kvinnors/mammors psykiska hälsa, är hon engagerad i barn- och ungas psykiska hälsa. Det borde vara självklart att det, som i Norge, ska finnas psykisk hälsa på schemat, menar hon!

Jämställdhet

Vi är i princip jämställda fram tills vi får barn. Kvinnor och män delar på sysslorna i hemmet, tjänar nästan lika mycket och sjukskrivs nästan lika mycket. Men med barn kommer olika krav och förväntningar på mammor och pappor. När Therese skulle resa bort en dag på en jobbresa när barnet var några månader gammalt mötte hon en kritisk inställning från omgivningen, hennes man som ofta var borta behövde inte hantera något liknande. Kraven och förväntningarna leder till känslor av otillräcklighet och skam, konstaterade Therese.

”Vi kvinnor förväntas fungera hemma som om vi inte hade något jobb och samtidigt ska vi konkurrera på en tuff arbetsmarknad som om vi inte hade några barn.”

/Gudrun Schyman

Det finns mycket statistik som belägger den ojämställdhet som finns, några exempel:

- Efter barn tar kvinnorna ansvar för motsvarande sex veckor mer hushållsarbete än män per år.
- Mammor är drygt dubbelt så mycket sjukskrivna som pappor efter andra barnet.
- Kvinnor är nästan fyra gånger mer sjuka än män i tillstånd som definieras ”anpassningsstörningar och reaktioner på svår stress”.
- Kvinnor som gör karriär har en 48 % högre risk att skilja sig jämfört med män som gör motsvarande karriär.
- 74 % av kvinnorna tar hand om äldre föräldrar.
- 2 % av papporna ansvarar för klädköpen till sina barn.
- Deltidsarbete är tre gånger vanligare hos kvinnor än män.
- VAB – kvinnor står för 61 % med männen för 39 %.
- Ångestdämpande medicin minskade med 26 % hos kvinnor för de par som tog ut dubbeldagar.

Statistik är viktig, sade Therese, eftersom den ger oss ett nuläge vilket skapar förutsättningar till förändringar. Genom att lyfta dessa frågor och skapa medvetenhet, finns det möjlighet att slippa de klassiska kvinnofällorna och möjliggöra jobb, familj och samtidigt må bra. Hon har själv bidragit till kunskapen. *Under arbetet med sin bok Dålig mamma eller superkvinna? Barn och karriär – så klarar du de orimliga kraven*, som publicerades 2017, intervjuade hon en mängd kvinnor och mammor. Kvinnorna är kända partiledare, näringslivs- och mediepersoner. Hon undrade hur de får livet att gå ihop? Många upplevde att de möttes av kritik och det framför allt från andra kvinnor. 95 procent av de intervjuade fick kritik från andra kvinnor!

Istället för att ge kritik, borde vi kvinnor ge varandra mer beröm! Vi borde fråga oss hur vi kan hjälpa varandra att göra det bättre?

Stress

Om jämställdhet är en faktor som påverkar möjligheten att kunna lyckas på jobbet och ha familj med hälsan i behåll, så är stress en annan. Svenskar är Europas mest stressade folk. Över 1 miljon äter antidepressiva läkemedel och ungdomens psykiska ohälsa ökar. Varför är det så, när vi samtidigt har det så bra?

En viktig orsak till det, sade Therese, är att vi rör oss allt mindre. Vi har sparat tid genom effektiviseringar men ändå har vi aldrig haft så lite tid. Stillasittande, sämre matvanor, sämre sömn, ökad ofrivillig ensamhet och till och med mindre sex. Sammantaget bidrar detta till en ökning av såväl den fysiska som stressrelaterade psykiska ohälsan.

”Sitting is the new smoking”

Sociala mediernas negativa påverkan – våra hjärnor är inte gjorda för alla intryck som bland annat sociala medier innebär i vår vardag. Våra hjärnor får inte vila på grund av alla intryck och många leder dessutom till additionsstress. Känslor styr oss: glädje, ilska, oro, sorg, äckel, rädsla och skräck. Bara en är positiv de andra är negativa. Vi oroar oss ständigt, det tar hårt på krafterna. 92 procent av det vi oroar oss för inträffar aldrig, påpekade Therese.

Verktyg för att må bättre

Positiv psykologi: Hjärnan är formbar, vi kan lära oss att tänka positivt, ju mer vi repeterar en tanke, desto mer fixerad blir den, det går att bryta negativa vanor och tankemönster.

”Gör det du är bra på och förstärk det!”

Träna de inre psykiska musklerna

- Självkänedom – medvetenheten hos dig själv.
- Självförtroende – handlar om det du gör.
- Självkänsla – handlar om den du är.
- Självomsorg – handlar om hur du tar hand om dig själv.

Detta behöver tränas på samma sätt som muskler behöver tränas.

Vi reagerar starkt på negativa saker som sägs om oss. Enligt psykologen Asta Haugland krävs det åtta positiva saker som sägs om oss för att nollställa en enda negativ. Ett sätt att bygga upp sin självkänsla är att, som Therese själv gör varje kväll, lista tre saker som varit bra under dagen samt tre saker att vara tacksam för. Att ta fasta på det positiva bidrar till att nollställa det negativa och efter hand till att stärka självkänslan.

”Tacksamhet – Den främsta anledningen till att de flesta av oss inte är lyckliga är inte att vi inte har det bra, utan att vi inte tänker på hur bra vi har det.”

/Micael Dahlén

Gränssättning

Säg nej – säg ja till något annat i stället! Våga ställa krav och sätta gränser gentemot arbetsgivare, partner, barn och den egna digitala närvaron.

Fokusera på de 80 procent som den så kallade 80/20-regeln säger är bra, givande och roliga.

”Ta dig ur teknikdimman”

Vi berör i snitt mobilen över 2 600 gånger per dag och tittar på den var tionde minut. Fastna inte vane-mässigt. Den är enormt beroendeframkallande.

Livet är en berg- och dalbana

Ingen går genom livet utan att drabbas av svårigheter. Therese berättade att hon råkade ut för en olycka som innebar att hon tvingades lära sig gå igen. Hon menade att olyckan lärde henne att det handlar om att acceptera nuläget, vilket hjälpte henne hantera livet därefter. Ingen offerkofta på, inget ältande, utgå från den plattform du befinner dig på och fokusera på det som är viktigt och som går att påverka: sömn, kost, återhämtning, rörelse, självförtroende.

Det ska vara lätt att göra rätt

Gör mikroförbättringar utifrån dina egna förutsättningar. Små, små steg. Det första steget ska vara så litet att det inte går att misslyckas. Det handlar, påpekade Therese, om att göra sitt liv bättre – inte perfekt! Många små förbättringar blir till slut en stor positiv förändring.

Hon nämnde här begreppet *nudging* som myntades av nobelpristagaren och ekonomiprofessorn Richard Thaler. Det innebär att det ska vara lätt att göra rätt. Exemplet som ligger till grund för begreppet handlar om en fluga i pissoaren. På flygplatsen Schiphol i Amsterdam tröttnade personalen på att toalettbesökarna inte prickade rätt och testade att sätta ett klistermärke i form av en fluga på insidan av pissoaren. Den koncentration som krävdes för att försöka pricka flugan resulterade i en minskning av urinspillet med hela 80 procent. Det blev lätt att göra rätt.

Mod

Det krävs mod att göra det man vill, att våga säga nej eller ja till något annat, göra förbättringar, att befinna sig utanför sin komfort zon. Och acceptera att det inte alltid blir perfekt, trots förberedelse. Fokusera inte på de fem procent som kanske inte lyckades, utan på de 95 som lyckades!

”Mod är inte att inte vara rädd. Mod är att vara rädd och göra det ändå.”

/Astrid Lindgren

Krönika tidigare publicerad i Sydsvenskan samt HD – visad under pauserna i plenisalen.

Platserna som kan vara räddningen för småbarnsföräldrar

Har du hört *Imse vimse spindel* när varannan vers sjungs i raketfart? Kittlande kul kan jag lova. Men jag kommer till det. Först: I Skåne finns 38 ställen för barn och föräldrar som är helt formidabla. Ställen som borde höjas till skyarna och få obegränsat med resurser. Superviktiga!

Okej, jag ska sansa mig, men faktum är att familjecentraler kan vara småbarnsföräldrars räddning. De kan vara deras trygga hamn alternativt ett easygoing ställe att gå till under en ledighet som ibland kan kännas läskigt ensam. En briljant uppfinning. Men en sak insåg jag först efter att ha pryat en hel dag på en sådan. Det är på golvet det händer. Närmare bestämt på en matta.

Mitt i Bjuvs familjecentral finns en jättestor variant, säkert minst fyra meter i diameter. Lätt att slå sig ner på, vilket alla gör. Mammor sitter på den, pappor likaså, barn kryper på den eller skuttar omkring, pedagoger, bvc-personal och personal från socialtjänsten sätter också sig där. Några med benen rakt fram, andra i skraddarställning.

Oviktigt hur. Det som betyder något är att alla är på samma nivå. Förtroende är skapat, alla har krupit omkring tillsammans. Strumpesock eller till och med barfota.

Från den illröda mattan hörs diskussioner om mat, livspussel, sömntrubbel, barns utveckling men kanske framför allt *hur-ska-jag-tackla-detta-som-förälder*. Några föräldrar får direkt stöd av andra i samma situation eller av personal som gör inspel. Någon i personalskaran kan också se att ytterligare stöd behövs och hänvisa vidare eller boka enskilda möten.

Men först blir det sångstund! Familjestödjaren och gänget kör *Imse vimse*, först i vanligt tempo och sedan några verser så snabbt att alla snubblar på orden. Jubel och fniss bland de små. I nästa låt viftar en bvc-sköterska, pedagogerna samt föräldrar och barn på sina långa svansar (armar) i takt med *Nyss så träffade jag en krokodil...* Efteråt kan man prata om allvarliga saker i lokalens övriga rum. Förtroende är skapat, alla har krupit omkring tillsammans. Strumpesock eller till och med barfota.

På de flesta familjecentraler finns fyra verksamheter i en och samma byggnad. Öppen förskola, barnmorskemottagning, barnavårdscentral och social rådgivning. Region Skåne samarbetar med kommunerna på olika vis men med ett och samma fokus: stötta.

Kurser i föräldraskap är populära, liksom hörnor där det går att köpa begagnade barnkläder för billig peng. Det ges tillfälle för barn, vars föräldrar är lediga med nyfödda småsyskon, att leka med andra på dagtid. Man kan få hjälp med att fylla i blanketter. Tips och råd. Högt och lågt. Så nära ett extra vardagsrum man kan komma. Tjusigt ur både barn- och föräldraperspektiv.

// **Marika Rasmusson**

Journalist och författare

Helsingborg, Skåne, regelbunden krönikör på frilansbasis
för Helsingborgs Dagblad samt Sydsvenskan.

Valbara föreläsningar

Barns rätt till en jämlik (mun)hälsa – tillsammans gör vi skillnad!

Ida Brännemo, Specialisttandläkare barntandvård. Arbetar på barn och ungdomstandvården på Karolinska Institutet i Stockholm. Doktorand med forskningsfokus på kariesförebyggande arbete hos förskolebarn.

Tandhälsan hos barn är idag ojämnt fördelad där barn som lever i social och ekonomisk utsatthet löper större risk att utveckla tidig och snabbt framskridande kariessjukdom. Att som litet barn drabbas av grav karies påverkar inte bara munnen utan kan drabba barnets allmänna välbefinnande och utveckling. Munnen är en del av kroppen och barnets välmående. För att nå ut till de barn som idag löper risk att utveckla (mun)ohälsa behöver vi tidigt samverka mellan olika professioner som träffar barn, för att göra störst skillnad.

En bra munhälsa är viktigt för välbefinnande och ett barn ska inte behöva vara rädd eller orolig vid ett tandvårdsbesök. FN:s barnkonvention säger att alla barn har rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering. Målet för tandvården i Sverige är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

”Det finns ett starkt samband mellan dålig munhälsa och social utsatthet och trots kännedom om detta sedan flera år kvarstår skillnaderna.”

Karies är den vanligaste barnsjukdomen i världen. Riskområdena övervikt och fetma överensstämmer med karies riskområden. Man kan bara byta ut orden det är ”samma barn”. Även vad det gäller orosanmälningar liknar områdena varandra där även tandvården gjort orosanmälan. 86 procent av barnen som tandvården anmäler var redan kända hos socialtjänsten.

Sociala riskfaktorer ökar med varje riskfaktor som läggs till. Låg inkomst, etnisk minoritet, låg utbildning förälder, psykisk ohälsa förälder, utlandsfödda föräldrar, konflikter i familjen, våld i nära relation, osäkert grannskap, ekonomiskt bistånd, unga/ensamstående föräldrar, föräldrar med dålig tandhälsa. Har man sex riskfaktorer ökar risken för karies tio gånger.

Under de första levnadsåren grundas en god tandhälsa. Bakterierna man får då bär man sedan med sig hela livet.

Från det att man äter komplement till bröstmjolk och ersättning kan man se status på munhälsan hos barnet. Man ser mer karies om barnet exponeras för socker.

Konsekvenser av karies på barnets hälsa: Smärta på grund av infektioner och/eller tandbehandling, tandvårdsrädsla, akuta infektioner – sepsis, störningar i kost- och sömnbeteenden, ”Failure to thrive”, barn med grav karies har lägre vikt än andra, sämre livskvalitet och fortsatt kariesutveckling under barndomen och vuxenlivet.

Prevention är att borsta barnets tänder två gånger om dagen och ha regelbundna tandvårdskontakter. Riskfaktorer är frekventa sötade mellanmål samt frekventa nattmål för barn över 12 månaders ålder. Sociala bestämningsfaktorer för munhälsa och allmän hälsa är gemensamma. Det finns en tydlig social gradient. Det är viktigt att förstå social kontext och kunna nå fram med kariespreventiva insatser.

Slutsatser i forskningen visar att det finns vinster med samordnade insatser. Ojämligheter i munhälsa behöver därför åtgärdas med mer samarbete till exempel med familjecentraler. Att jobba tillsammans med andra som arbetar med barn/samverkan är ett medel, inte ett mål, för att nå de effekter vi önskar. Hembesöksprogrammet, till exempel Rinkebyprojektet, är ett sådant samarbete. Rosengårdsprojektet innebar att ett informationscentrum skapades vilket ledde till förbättrad tandhälsa. Helhetssyn och att ge samma budskap är framgångsfaktorer men kräver tid för att hitta samverkansformer.

**”Take home message:
Inget socker innan två års ålder!”**

//Åsa Westergren

Hedersrelaterad problematik i förskolan

Anna Harborg (t.v.), utvecklingsledare förskoleförvaltningen Malmö Stad.

Hanna Cinthio (t.h.), forskare Pedagogisk inspiration Malmö Stad.

Förskoleförvaltningen i Malmö Stad har med stöd av Pedagogisk inspiration genomfört inventeringen Hedersrelaterad problematik i Malmö Stads förskolor – erfarenheter och behov av stöd. Syftet var att skapa ett underlag för en analys av förskolornas behov av stärkt kompetens i mötet med hedersrelaterad problematik. I detta seminarium presenterades inventeringen och vilka behov den ytterligare synliggjorde.

2019 publicerades en rapport *Heder och samhälle* baserad på en kartläggning genomförd i Sveriges tre största städer. Undersökningen visade bland annat att en stor andel av Malmös ungdomar utsätts för begränsande normer och våld i hederns namn. Kartläggningens slutsatser har, utifrån de rekommendationer som särskilt berör området barn- och utbildningsförvaltningar, legat till grund för en strategisk process på olika fronter för att ta fram en plan för kompetensutveckling inom området.

Personal från 13 förskolor, specialpedagoger och ledningsgrupper/rektorer fick en filmad föreläsning med utgångspunkt i resultaten från Malmökartläggningen men med specifikt förskolefokus. Utifrån denna föreläsning skapades diskussion under ett möte med stöd av förberedda frågeställningar. Denna diskussion fördes tillsammans med processhandledare. Syftet var att undersöka upplevelser av problematiken samt behov och önskemål för att stärka kompetensen och beredskapen i arbetet.

Inventeringen delades upp i två kategorier: *Vad möter vi?* och *Vad behöver vi?*

Vad möter vi?

Man möter hos barnen traditionella och stereotypa könsrollsmönster och familjenormer, regler och begränsningar kring kropp och kläder, könssegregation, våld och kontroll, religiösa normer. Vårdnadshavare styr över både barnens och personalens handlingsutrymme på förskolan. Ifrågasätter manlig personal. Annan syn på våld, maktspel. Ojämsställdhet i familjerna, Svårt att få kontakt och god relation med vissa. Personalen är upprätthållare av och utsatta för begränsande normer. Den vågar till exempel inte ta konflikter med vårdnadshavare. Det bildas allianser baserat på språk, kultur, etnicitet och religion. Det förekommer även rasism inom förskolan. Inventeringen visade även på frånvarande ledning, att det saknades stöd.

Vad behöver vi?

Personalen önskar ett gemensamt material för barnen med utgångspunkt i barnkonventionen för att få i gång diskussioner, utbud av filmer, teater, bildstöd, litteratur, skapande och lek. Detta med utgångspunkt i "alla kan och får".

Man önskar skriftligt material och film till vårdnadshavare, kontinuerlig dialog, samtalscirklar och kurser. För personalen önskas allmän kunskapshöjning. Bakgrundskunskaper om heder men också praktisk beredskap. Föreläsningar men också fortsatt dialog på arbetsplatserna. Processstöd och handledning.

Genom inventeringen belystes vissa problem och utmaningar så som; barnens ansvar, osäkerhet och otydlighet hos personal, avsaknad av barnperspektivet i avvägningar/beslut, vad är heder? Förskolans uppdrag är "dubbelydigt och svårt att förhålla sig till". Inventeringen leder till fortsatt arbete med denna fråga.

//Linda Berntsson

Trygga och goda uppväxtvillkor för alla barn är en angelägenhet för hela samhället

Ida Rosengren (t.v) och Erika Hjelm (t.h) enheten för social hållbarhet, Länsstyrelsen Skåne.

Länsstyrelsen Skåne arbetar med att ge kommuner stöd i det främjande och förebyggande arbetet kopplat till barn och unga. Målet är att skapa trygga och goda uppväxtvillkor.

Ett första steg i det arbetet var att ta fram en regional lägesbild som vi presenterade på kommunnivå för alla 33 kommuner. Vi vill genom vår kartläggning uppmuntra kommuner och andra aktörer att arbeta mot gemensamma grundorsaker (risk och skyddsfaktorer) och på så sätt förebygga problemen innan de ens dykt upp. Länsstyrelsen Skåne har, tillsammans med Uppsala universitet och Ramboll, identifierat vilka uppväxtvillkor som har ett evidensbaserat samband med barns framtida risker att drabbas av missbruk, psykisk och fysisk ohälsa, kriminalitet och våld eller ofullständig skolgång. Det blev 13 uppväxtvillkor som uppfyllde kraven på ett evidensbaserat samband.

Länsstyrelsens kartläggning visar att det finns ojämlika uppväxtvillkor i Skåne. Det är stora skillnader mellan och inom kommuner samt mellan pojkar och flickor. De kommuner med lägre värde är ofta mindre, med under 20 000 invånare. Vi kan se att låga värden för skyddsfaktorerna ofta samvarierar med hög barnfattigdom.

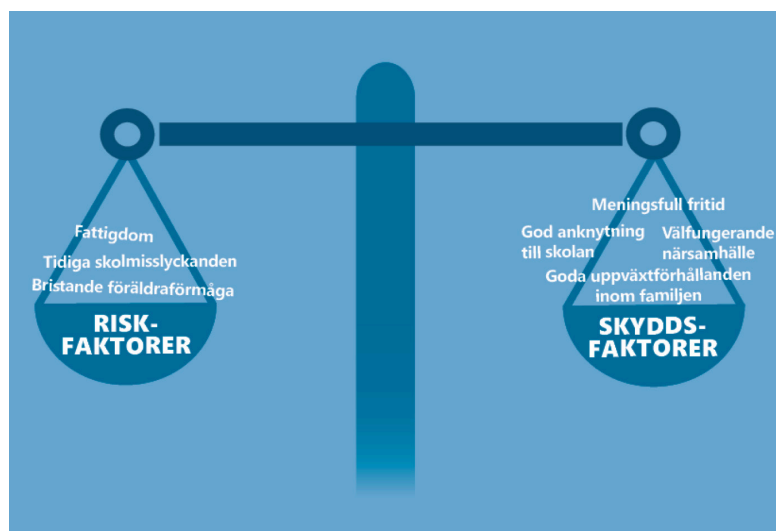
Det är inget förvånande eftersom en riskfaktor sällan kommer ensam. Barn som

växer upp i fattigdom har till exempel ofta också sämre möjligheter att delta i fritidsaktivitet eller få stöd hemifrån i skolarbete osv. Här har alla samhällsaktörer en viktig roll i att stärka skyddsfaktorer hos barn som växer upp i fattigdom.

Vi ser att kommuner med låga värden oftast samvarierar med hög brottslighet vad gäller antal anmälda brott per 100 000 invånare (här är dock Helsingborg ett undantag, där uppväxtvillkoren på övergripande plan, och jämfört med skånesnittet, är goda men vi ser en hög brottslighet). Högst brottslighet hittar vi i en del större kommuner såsom Malmö, Helsingborg och Landskrona, men också mindre kommuner såsom Bjuv, Åstorp, Klippan, Perstorp, Örkel-ljunga.

På Skånenivå ser vi också en del generella könsskillnader: Flickor presterar bättre än pojkar i skolan, men pojkar har en bättre anknytning till skolan. Pojkar är generellt betydligt mindre stressade och trivs bättre i skolan. Pojkar deltar i större utsträckning i fritidsaktiviteter och idrott i skolan, än flickor. Föräldrar bjuder flickor i större utsträckning på alkohol hemma, dessutom upplever fler flickor än pojkar att någon närstående dricker för mycket alkohol.

//Ida Rosengren

Samspelets betydelse för barnets utvecklingsmöjligheter

Stina Balldin, socionom, Marte Meoterapeut och handledare, doktorand vid Lunds universitet, forskar inom socialt arbete med barn som uppvisar samspelssvårigheter (beteendeproblem).

Stinas föreläsning handlade om att visa lyhördhet för det specifika barnets behov och utvecklingsmöjligheter samt hur vi som professionella kan stödja detta.

Grundläggande är att upptäcka problem tidigt och ha kunskap för att kunna identifiera problemen:

- När och i vilka situationer faller barns beteendeproblem utanför en normal utveckling (externaliserande/ internaliserande)?
- Alla barn utvecklar inte svårigheterna. Det är svårt att veta vilka som behöver stöd.
- Vuxna behöver strategier för att hantera problematiska situationer som uppstår samt organisera och samordna insatser. De behöver kunna svara utvecklingsstödjande när barnet genom sitt beteende visar att det behöver stöd.
- Ju yngre barnet är när det uppvisar beteendeproblem, desto större risk för emotionella/psykosociala/psykiska problem senare i livet.
- Många psykiatriska problem visar sig tidigt, därför är det viktigt att upptäcka och intervensera tidigt.
- Beteendeproblem (disruptive behaviour problem, DBP) är den vanligaste orsaken till insats inom socialtjänst och BUP).

Samspelet

Alla har en inneboende drivkraft till samspel med andra människor. Den är livsavgörande. Från födseln lär sig barnet om egna och andras intentioner, känslor och förväntningar. Det sker genom samspel med andra. Normalt sker detta per automatik, utan att det reflekteras över. Samspelet påverkas av många faktorer, till exempel ålder, kön, etnicitet, med mera.

Gott samspel Uppstår när barnet /den unga är i fokus och föräldern eller annan anknytningsperson är lyhörd inför barnets specifika behov, kontinuerligt och över tid, hela barndomen.

"Alla har en inneboende drivkraft till samspel med andra människor. Den är livsavgörande."

Stödjande samspeledialog

En stödjande samspeledialog mellan förälder och barn kännetecknas av tre faser:

1. En start/kontaktetablering. Föräldrasensitivitet, dvs förälderns förmåga att uppfatta och tolka barnets signaler, är viktig i dialogen.
2. Turtagning i dialogen mellan barn och förälder (rytm och tempo).
3. Ett ömsesidigt avslut.

Om det finns svårigheter i det vardagliga samspelet kan det gå relativt snabbt att förbättra vad gäller små barn om föräldern hjälps till förändring. Därför är tidig upptäckt av bristerna och tidig intervensering viktig.

Samspel och anknytning hos barn

En trygg anknytning ger barnet en känsla av att vid oro känna sig förstådd, trygg och skyddad av en vuxen som barnet har en nära och tillitsfull relation med. Barnets anknytning är personspecifik. I svensk kontext kan det röra sig om 1-5 vuxna personer (primära eller sekundära, t ex syskon). Barnets anknytning skapas av samspel, anknytningsbeteenden och känslor. Lyhördhet och förutsägbarhet i relationen spelar stor roll.

"Det är alltid föräldern som har ansvaret för samspelet!"

Några begrepp

Emotionell reglering – föräldrarnas förmåga att svara utvecklingsfrämjande på positiva och negativa känslor hos barnet. Denna är viktig för barnets utveckling av självkänsla, god självbild, självrespekt, identitet och förmåga att känna tillit.

Reflekterande föräldrar – lyhörda för barnets intentioner, förutsägbara för barnet, sensitiva.

Beteendeproblem hos barn bör, ansåg Stina, kanske hellre benämnas som relationsförsvårande beteende. Detta eftersom det begreppet tydligare visar att beteendeproblemet aldrig vilar endast på barnet. Det problematiska beteendet utvecklas i samspel med omgivningen utifrån en mix av genetiska, psykologiska och sociala faktorer.

Affektreglering (hantering och styrning av egna känslor), **självreglering** (utveckling av eget sätt att tänka, agera och reagera), **mentalisering** (att se sig själv utifrån och andra inifrån).

Sammanfattande råd

- Identifiera stödbehov tidigt. Om relationsförsvårande beteende upptäcks tidigt, räcker det ofta med föräldravägledning eller interventioner för att öka föräldrasensitiviteten.
- Hjälプ föräldern att få syn på barnet och dess behov – utgå från det som är bra.
- Hjälプ till att minska stress för föräldrar.

Tips! Sofiastudien – intressant pågående longitudinell studie. Ca 1800 barn följs från 3-5 års ålder tills de blir 55 år. De är nu i övre tonåren. www.sofiastudien.nu

Tidiga och samordnade insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Josefine Liljequist, utvecklingsledare och socialsekreterare Resursteam Heder Malmö.

Nadja Sjölin, samordnare och barnmorska Lindängens FC Malmö.

Johanna Olander, utvecklingssekreterare Malmö.

Lindängens familjecentral i Malmö startade TSI-projektet *Tidiga och samordnade insatser för barn och unga våren 2021 och det ska vara klart sommaren 2023.*

Hedersrelaterat våld och förtryck är en utbredd problematik där begränsande normer sätts redan från det att barnen är små. Problematiken har en negativ påverkan för den utsatta på kort och lång sikt, vad gäller till exempel hälsa och skolgång. Hedersproblematik kan visa sig på flera olika sätt, bland annat genom begränsningar i klädsel och umgänge, val av partner, kontroll och potentiellt dödligt våld.

Utveckla tvärprofessionella arbetssätt och rutiner

Med projektet vill personalen med stöd av Resursteam Heder arbeta fram hur de, tvärprofessionellt, kan utveckla arbetssätt och rutiner för att; erbjuda stöd i rätt tid, öka chanserna att upptäcka hedersrelaterad problematik samt för hur personalen kan agera när det upptäcks.

Samtliga 15 medarbetare ingår i projektet och de har sedan start fått kompetensutveckling om problematiken och handledning av Resursteam Heder för stöd i arbetsprocessen.

Det har bland annat resulterat i att Mödra- och barnhälsovården rutinmässigt ställer öppna frågor till besökarna för att undersöka förekomst av våldsutsatthet och könsstämpling, samt deras syn på jämställt föräldraskap. Öppna förskolan har litteratur och gästföreläsningar på teman, till exempel genus, rättigheter och barnuppfostran. Aktiviteterna kan uppmuntra till samtal om normer och värderingar där tecken på förekomst av hedersnormer brukar komma till uttryck. Familjerådgivarna arbetar i enskilda samtal med utforskande frågor.

Exempel på en öppen fråga:

"En del kvinnor vi träffar berättar att de inte har det bra i sin relation - det kan handla om att de känner sig kontrollerade av sin partner, att de inte tillåts göra saker som de vill, eller att de tvingas göra saker som de inte vill - är det något som du känner igen dig i?"

En rutin för hur verksamheterna ska arbeta tvärprofessionellt med familjecentralens föräldragrupper håller också på att utarbetas, där man hoppas kunna nå ut med information och kunskap via samtalen om föräldraskap. En handlingsplan har utarbetats där rutiner finns för hur samtliga verksamheter ska agera vid uppkomst av ett mer akut hedersrelaterat ärende i behov av omgående stöd. I handlingsplanen finns till exempel flödesschema, samtalsguide, kontaktuppgifter och rutin för användning av tolk och kodord samlat.

Samtliga nya arbetssätt kommer vid projektets avslut att samlas i en handbok för varje medarbetare att ha tillhanda i sitt dagliga arbete.

//Ulrika Johansson

"Hedersrelaterat våld och förtryck är en utbredd problematik där begränsande normer sätts redan från det att barnen är små."

Hur stödjer vi språkutvecklingen hos flerspråkiga barn?

Eva-Kristina Salameh, är med.dr och leg logoped. Hon har forskat om språkutveckling och språkstörning i kombination med flerspråkighet, främst hos svensk-arabiska barn. Hon har skrivit läroböcker om flerspråkighet samt framställt språkliga bedömningsmaterial för flerspråkiga barn. Hon har också bildat Språkens hus, ett center för språkstörning och flerspråkighet.

Föreläsningen handlade bland annat om vilka faktorer som påverkar den flerspråkiga utvecklingen. Språkliga faktorer som till exempel en komplex språklig miljö och brist på jämnåriga kompetenta andraspråkstalare, påverkar den flerspråkiga utvecklingen. Men viktigast är de socioekonomiska faktorerna.

När man jämförde flerspråkiga barn med barn som bara talade ett språk, såg man 54 procent skillnad i hur väl de talade svenska. Men skillnaden berodde inte på flerspråkigheten som man kanske kunde tro, utan härleddes till låg socioekonomi. Det vill säga barnen som hade större svårigheter med svenskan, levde under sämre socioekonomiska förhållanden.

Flerspråkigheten är som en samlad enhet, språken ligger på samma "kognitiva hylla" och är i ett ömsesidigt beroende av varandra. Flerspråkigheten fungerar som ett isberg, större delen ligger under ytan, det gäller till exempel de grammatiska strukturerna.

Språklig socialisation

Den språkliga socialisationen skiljer sig åt mellan individorienterade kulturer och grupporienterade kulturer. I Sverige, som är en individorienterad kultur, tillskriver vi till exempel spädbarnet kommunikativa avsikter "oj nu ville du byta blöja". Omgivningen använder barnanpassat tal. Den vuxne försöker tolka barnets perspektiv. Omgivningen ger barnet ord och ställer ofta kontrollfrågor för att identifiera barnets verbala färdigheter.

I grupporienterade kulturer finns inte alltid sådana kommunikativa avsikter. Barnanpassat språk används i mindre utsträckning. Frågor är äkta frågor, det vill säga den vuxne vet inte svaret. Den tidiga språkutvecklingen drivs i huvud-

sak av äldre barn och syskon. Barnet förväntas själv observera och lyssna för att tillägna sig språket. När man bosätter sig i ett nytt land och börjar anpassa sig till den nya kulturen, ändras den språkliga socialisationen.

Enspråkighetsnormen

Skolan präglas av en enspråkighetsnorm, vilket leder till att barn anses "sakna" svenska och andra språk anses mindre viktigt. Det innebär att vuxna har lägre förväntningar på dessa barn, språkliga fel upptäcks inte på samma sätt och ansvaret för språkutvecklingen läggs då på barnet. Det är svårt att upptäcka strukturella problem.

"Språk utvecklas oavsett vilket språk som barnet lär sig, ett starkt modersmål ger ett starkt andra språk."

Påståenden	Fakta
Barn som möter två språk börjar tala senare och utvecklas långsammare.	Barn med typisk utveckling börjar tala i 1-årsåldern oberoende av antalet språk. Den lexikala utvecklingen kan ta något längre tid då barnet behöver kunna frekventa ord på båda språken.
Att höra mer än ett språk gör små barn förvirrande.	Hjärnan har kapacitet för att hantera flera språk. Majoriteten av jordens barn är dessutom flerspråkiga.
Att växla mellan språk är ett tecken på språklig svaghet.	Tvärtom, kodväxling förutsätter att talaren behärskar båda språken väl.
Om det språk som talas i hemmet är ett annat än språket i förskolan påverkas det nya språket negativt.	Kunskaper i ett språkligt system underlättar inlärandet av ett nytt språk.
Det är bättre att föräldrarna håller sig till andraspråket.	Föräldrarna ska tala det språk de trivs bäst med, oftast det språk de kan bäst, och därmed blir de bättre språkliga förebilder.
Om barnet blir flerspråkigt måste föräldrarna följa strategin "ett språk – en person" och bara tala sitt modersmål till barnet så att det inte blandar språken.	Det finns många sätt för barn att bli flerspråkiga, t ex att föräldrarna talar ett språk hemma och ett utanför hemmet. Det avgörande är att barnet upplever att det behöver kunna ytterligare ett språk.

Transspråkande

Begreppet innebär att alla språk är värdefulla. Det är inte konstigt snarare roligt att vi pratar olika och på olika språk. Barnet får använda hela sin språkliga repertoar. Om barnet lär sig nya begrepp på båda språken så lär sig barnet begreppen snabbare. Exempelvis när barnet leker affär, och man köper och säljer, och berättar vad som är gott så kan barnen visa vad de kan i båda språken. Fantasilek utvecklar andraspråksutvecklingen bäst, under förutsättning att barnen anser att alla kamrater är likvärdiga i leken.

Det kan vara viktigt att för föräldrarna betona betydelsen av den språkliga stimulansen för att barnen ska prestera väl i skolan. Så vi hjälper föräldrarna att ta till sig nya kommunikationsmönster och att se att ett "bra barn" inte är ett "tyst barn".

Ta del av mer!

- Eva-Kristina Salameh har givit ut en mängd böcker. Sök på www.studentlitteratur.se
- På UR Play finns föreläsningsserien *Samtiden om vad som krävs för att forma en rättvis skola*. En av föreläsningarna hålls av Eva-Kristina Salameh med rubriken UR Samtiden - Lika värde: Stöd för flerspråkiga barn.
- Stödmaterial på olika teman för nyanlända elever. Specialpedagogiska skolmyndigheten (Spsm). www.spsm.se
- Skolverket. Flerspråkig utveckling. Artikel av Eva-Kristina Salameh. www.skolverket.se (Skolutveckling/Inspiration och stöd i arbetet/Stöd i arbetet/Flerspråkig utveckling).

//Karolin Johansson

"Det kan vara viktigt att för föräldrarna betona betydelsen av den språkliga stimulansen för att barnen ska prestera väl i skolan."

Bästa möjliga start i livet – Backa barnet

Backa barnet är en modell som innehåller vägledande principer, roller, verktyg, arbetssätt och stödprocess och som möjliggör tidig upptäckt och tidigt stöd bland annat genom Hembesöksprogram, Barnteam eller Individuella barnteam.

Modellen ägs och har utvecklats av NOA (nationella operativa avdelningen som leder och riktar polismyndigheten nationellt), Region Skåne och Ystad kommun. En pilot testas i Ystad kommun och följande verksamheter ingår: Barnmorskemottagningen, BVC, förskolan, skolan, barn- och elevhälsan, första linjen, barn- och ungdomshabiliteringen, BUP, socialtjänsten och polisen.

Backa barnets hembesöksprogram riktar sig till de yngsta barnen och syftar till en mer jämlik start i livet. Barnteam och Individuellt barnteam är tvärprofessionella team som arbetar utifrån gemensamma behovsbilder och tidigt stöd. Modellen är inspirerad av en modell i Skottland.

”Backa barnet innebär att barnets bästa är kärnan i all vår verksamhet och i varje beslut. Tillsammans sträcker vi oss längre än de olika verksamheternas uppdrag för att ge varje barn bästa möjliga start i livet.”

Modellen vill möjliggöra tidig upptäckt och tidigt stöd och kapa en önskad tidslinje som för ett barn annars kan börja med en och sedan flera orosanmälningar, kartläggningar, stora problem med skolgången, kontakt med polisen, etc, redan under barnets första sju år. Det är en tidslinje som kommer att leda till fortsatt personligt lidande, skolmisslyckande, utanförskap, kriminalitet, drogmissbruk, psykisk sjukdom och skadegörelse. En hantering från samhället

Caroline Ekstrand (t.v), verksamhetsutvecklare inom Socialtjänsten i Ystad kommun.

Linda Waldner (t.h), är en av BVC:s representanter i hembesöksprogrammet, del i operativ ledning för Backa barnet, Distriktsköterska på BVC i Ystad.

på det här sättet leder till: Minskad tillit till offentlig sektor, minskar tillit mellan professioner, ökad belastning av samhällets resurser och arbetsmiljöer där ingen vill arbeta.

Behovskompassen är basen för modellens gemensamma språk. Modellen innehåller; vägledande principer, arbetssätt på flera olika nivåer, gemensamma roller, stödprocess och verktyg.

Fyra vägledande principer

1. Aldrig för tidigt – aldrig för sent

riktar in sig på främjande, förebyggande och tidigt stöd och insatser innan barns bekymmer hinner växa sig så stora.

2. Barnets bästa i fokus

utgår från ett barnrättsperspektiv där allt vi gör är förankrat i vad som är bäst för barnet. Det speglar synen på barn som fullvärdiga medborgare och kompetenta individer.

3. Allt hänger ihop

utgår från ett helhetsperspektiv på barn och barnets situation och en förståelse av att barn utvecklas i samspel med sin omgivning och miljö.

4. Ett barn, en plan

Ystads kommun, Region Skåne och Polismyndigheten enas genom modellen i ett gemensamt mindset och gemensamma språk och verktyg. Arbetet ger förutsättningar för välfungerande och koordinerad samverkan och delning av relevant information.

Arbetsätt på flera olika nivåer

Hembesöksprogram – Vänder sig till förstföderskor eller första väntade barnet i Sverige med barn upp till fem år. Det består av två delar; hembesök och samverkan utanför hemmen. Hembesöken: sex hembesök från nyfödd till och med att barnet är 2,5 år. Varje besök sker av två professioner.

”Så bra att ni ger stödet till alla – för även om vi inte har problem nu så vet man ju aldrig vad som händer framöver.”

/sagt av förälder

Samverkan utanför hemmet – Föräldraträffar och utbildningar med olika teman riktat till familjer med barn i åldrarna 0-6 år: Föräldraskap, konflikthantering, relationer, livsstil/fritid, barnets behov och rättigheter. BMM, BVC, barn och elevhälsa, socialtjänst och polis deltar som föreläsare. Hembesöksprogrammet kopplas till behovskompassen och barnens rättigheter.

Arbetsätten syns i fler verksamheter på den främjande och förebyggande nivån. På förskolan används behovskompassen i form av memorykort och behovskompassen används också i utvecklingssamtal och under föräldramöten. I skolan används behovskompassen i hälsosamtalen i förskoleklass, åk 4 och åk 7 samt vid klassrumslektioner som tar upp barnens rättigheter och behov etc.

Gemensamma arbetsätt som möjliggör tidigt stöd!

Tvärprofessionell samverkan sker i:

- Hembesöksprogrammet.
- Barnteam: Vid upptäckt att samverkan behövs kan ett ärende lyftas i Barnteam – biståndslöst stöd.
- Individuellt barnteam: Ett barn som behöver stöd fr flera olika verksamheter får ett eget tvärprofessionellt stöd med de personer som behövs samt en stödsmordnare.

Gemensamma roller som stärker skyddsnetet för barn:

Uppdrag som Upptäckare:

- Upptäcka barn som behöver stöd och hjälp.
- Upptäckaren kan vara vem som helst.

Uppdrag som Barnkontakt:

- Kontakten mellan familj och offentlig verksamhet.
- Barn och vårdnadshavare kan vända sig till barnkontakten för information och råd, om de vill lyfta sin oro eller söka hjälp.
- Ansvarar för att identifiera och agera utifrån de extra behov av stöd som barn kan ha.
- Vid behov ta hjälp av andra verksamheter.
- Alla barn tilldelas en barnkontakt vid födseln men alla kommer inte att behöva någon.

Uppdrag som Stödsmordnare:

- Stödsmordnaren är familjens kontaktperson när det gäller samordnat stöd till barnet.
- Denna strukturerar stödet och gör verksamheternas olika delar begripliga för barn och familj.

Gemensamma verktyg

Behovskompassen – är grunden i modellens gemensamma språk och verktyg. Används av alla verksamheter. Till behovskompassen finns upptäckarkort, samtalsunderlag och samtalskort för barn och vårdnadshavare samt skattningsformulär för personal och fördjupad behovskompass.

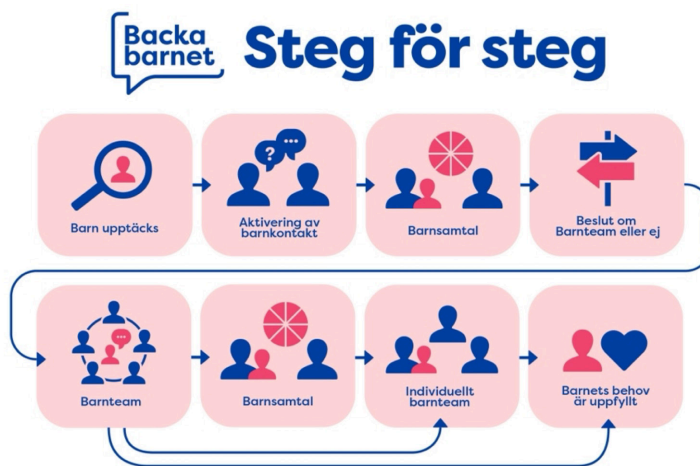
Fem frågor – används när upptäckare eller barnkontakt ska bedöma om den egna verksamheten räcker till för att stödja barnet eller om ytterligare hjälp behövs av annan verksamhet.

Barnplanen – används för att barnet ska hjälpas att förstå sin process till stöd samt för att ha en plan där all nödvändig information och planering finns.

Offentlighetsdjungeln – ska synliggöra för barn, vårdnadshavare och personal var barnet har varit och var de är på väg.

Steg för steg i stödprocessen

Stödprocessen för de barn som upptäcks och som är i behov av stöd innefattar de åtta stegen enligt bilden. Processen innebär att det ska finnas någon som alltid backar upp. Inget barn ska kunna falla mellan stolar!

Vad händer nu?

- Arbete pågår med att utvärdera, analysera och justera modellen.
- Implementering och utbildning fortsätter.
- Arbetet skalas upp – alla barn i Ystad ska vara involverade 2025.
- Ny överenskommelse är undertecknad som ger möjlighet för andra kommuner och regioner att gå in i Backa barnet.

Uppföljning och utvärdering familjecentral

Anders Trumberg, utvecklingsledare region Örebro län och forskare vid Örebro universitet.

Marie Cesares Olsson, utvecklingsledare folkhälsa, Region Örebro län.

Marie inledde med att ge en bakgrund till det arbete som pågått och pågår gällande uppföljning och utvärdering av familjecentral. Utvärdering har varit en viktig fråga för FFFF sedan föreningen startade år 2000 men sedan 2016-2017 har styrelsens arbete blivit mer fokuserat.

Styrelsen inledde med samtal med SKR och Stiftelsen Allmänna Barnhuset för att därefter fortsätta med Myndigheten för familjerätt, Folkhälsomyndigheter och flera lärosäten. Det har pågått olika samtal sedan dess om hur vi ska kunna få till ett gediget forskningsarbete.

2018 startade styrelsen, med stöd av programlogik och programteori, att systematisera det arbete som sker på familjecentralen. Det har i sin tur lett till att FFFF sett över familjecentralens övergripande mål och uppdrag. Detta arbete, tillsammans med samtal med lärosäten och myndigheter, har genererat att Folkhälsomyndigheten finansierat både en litteraturoversikt och en förstudie.

Litteratutöversikt

Därefter tog Ander över och delgav hur arbetet med litteraturoversikten gått till och dess resultat. Syftet med litteraturoversikten var att undersöka vilken betydelse familjecentralers arbete har för att främja god hälsa och välbefinnande hos barn (0-6 år) och deras vårdnadshavare. Av 5 498 artiklar hittades nio relevanta vetenskapligt granskade artiklar. Översikten baseras också på skrå litteratur, det vill säga material som inte riktigt går att placera in i de gängse publikationstyperna, till exempel avhandlingar och rapporter. Av 322 sådana texter hittades ytterligare fem relevanta.

De huvudsakliga resultaten i litteraturoversikten visar att:

- Familjecentralers verksamhet kan utgöra ett tillgängligt stöd till vårdnadshavare.
 - Men det kan finnas olika trösklar som språk, infrastruktur, kunskap om familjecentralers roll och utslutande sociala strukturer, som riskerar att begränsa vårdnadshavares tillgänglighet till familjecentralers verksamhet.

- Studierna antyder att vårdnadshavare generellt är nöjda med familjecentralers verksamhet och att insatserna verkar nå de som har mest behov.
 - Familjecentraler bör erbjuda olika typer av stöd och insatser så att vårdnadshavare kan plocka upp det som passar dem just vid det tillfället.
- Vårdnadshavare upplever att de genom familjecentralers verksamhet får bättre verktyg och möjligheter att hantera sina utmaningar.
 - Flera vetenskapliga studier och studier i den grå litteraturen gör dock gällande att familjecentraler främst attraherar kvinnor vilket kan påverka FCs möjligheter att arbeta för ett jämställt föräldraskap.
- Kunskapsläget bedöms vara oklart gällande hur familjecentraler påverkar vårdnadshavares och barns psykiska- och fysiska hälsa och samspelet mellan barn och vuxen.
- Flertalet studier indikerar att familjecentraler kan bidra med att stärka vårdnadshavares sociala nätverk och bidra till att minska social isolering.
 - Några studier i den grå litteraturen lyfter även att familjecentralers funktion som mötesplats kan ha en positiv inverkan på integration.

”Den övergripande slutsatsen är att de studier som ingår indikerar att familjecentralers hälsofrämjande- och förebyggande arbete har en positiv inverkan kopplat till hälsa och välbefinnande hos barn och deras vårdnadshavare.”

Det behövs dock i dagsläget mer forskning för att kunna ge ett mer heltäckande och generellt svar. Bland annat saknas det i hög grad kvantitativa studier inom området och det behövs särskilt fler studier riktade direkt mot barnen men också mot mäns upplevelser av familjecentralernas verksamhet.

Reflektioner kring den kartläggande litteraturöversikten

Det är tydligt att det inte finns så mycket forskning inom området kring resultat av familjecentralernas arbete. Här finns tydliga forskningsluckor som behöver adresseras för att generera mer kunskap.

Förstudie

Marie fortsatte med att berätta om den förstudie som genomförts. Syftet med studien var att skapa förutsättningar för att en väldesignad studie ska kunna genomföras i Sverige av familjecentralers betydelse för barns utveckling och hälsa med fokus på jämlikhet i hälsa.

Målet med förstudien var att:

- Ta fram ett underlag som beskriver relevant metod och relevanta forskningsfrågor kopplat till vetenskapliga kunskapsluckor och praktikens behov.
- Bilda en tvärvetenskaplig forskargrupp som får i uppdrag att ta fram en forskningsplan som ska skickas till en forskningsfinansierare.

Studien delades in i olika faser. Den ena handlade om att få in ett forskarperspektiv på vilka forskningsfrågor som behöver belysas och vilken/vilka forskningsmetoder som bör användas. Den andra delen handlade om att fånga in behov från verksamhetsnära, beslutsfattare och nyckelpersoner på lokal, regional och nationell nivå.

Vid forskarseminariet deltog åtta forskare från Karolinska universitetssjukhuset, Uppsala universitet samt Örebro universitet.

Forskarnas förslag handlade om:

- Upplevelser av föräldrakompetens.
- Barnets fysiska och psykiska hälsa.
- Samspel och relationer.
- Språkutveckling.
- Slussningen som sker mellan familjecentralers profession.
- Sociala nätverket.
- Vikten av att studera beteenden och inte bara attityder och upplevelser.

Efter genomförda intervjuer med sju verksamhetsnära och samordnare på familjecentralen från Malmö till Haparanda, fem beslutsfattare samt tio nyckelaktörer från myndigheter, regioner och intresseorganisationer, har vi fått in en otroligt stor massa av behov gällande forskningsfrågor. Svaren har tematiserats och resulterat i fyra olika delar:

- Familjecentralens betydelse för föräldrar.
- Påverkan på barns hälsa.
- Jämlikhetsperspektivet.
- Kunskap, kompetens och mående hos personal.

Reflektion kring förstudien

Förstudiens första delmål är i mål. Det vill säga att vi fått fram ett underlag med relevanta forskningsfrågor och metoder. Att framtida forskning bör fokusera på barns hälsa och utveckling, samspel mellan barn och föräldrar samt föräldraförmåga. Det som är en utmaning är att välja forskningsdesign som verkligen svarar på forskningsfrågorna vilket kommer att kräva en hel del arbete. En annan utmaning är att det här kräver finansiering. Förstudiens andra delmål är dessvärre inte i mål. Det finns vid den här tidpunkten inte intresse från forskarna att bilda en tvärvetenskaplig forskargrupp. Det har varit mycket positivt att genomföra den här förstudien. Det har varit och är ett stort intresse och engagemang för att delta i studien och det finns ett stort behov av få fram mer kunskap om familjecentralens betydelse.

Nästa steg

FFFF har initierat en strategisk samverkan där alla regioner är välkomna att delta. I dagsläget är det region Jämtland-Härjedalen, Jönköping och Skåne samt Göteborgs stad som samverkar i en systematisk kartläggning och samverkansmätning av familjecentralens arbete. FFFF har också startat ett samarbete med RISE, forskningsinstitut som syftar till att ta fram en modell för uppföljning av struktur-, process-, resultat- och utfallsmått. Anders avslutar med att det just nu pågår ett arbete för att ta fram ett underlag för att kunna göra en forskningsansökan. Folkhälsomyndigheten finansierar även detta arbete.

//Föredragshållarna

Tack för denna gång!

2023 års konferens

Nästa års konferens kommer att hållas
i Stockholm den 9 -10 maj 2023.
Håll utkik efter mer information på
www.familjecentraler.se

Tack till utställarna!

Rädda Barnen, Bris, Tidigt Föräldrastöd – kulturtolkar, Lära Svenska –Länsstyrelsen/Informationsverige